

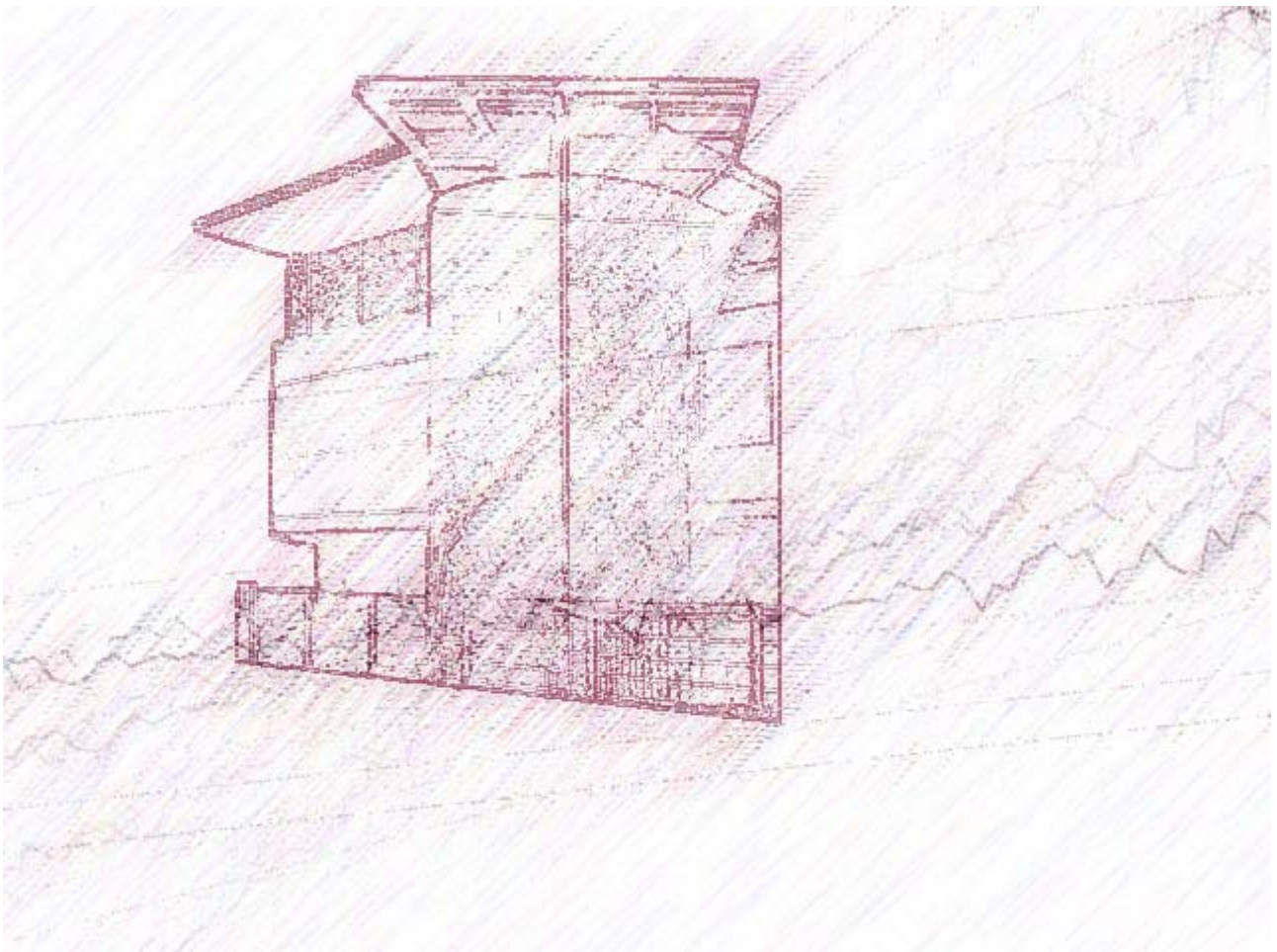
UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE – IDV
Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij
Ljubljana, Kardeljeva ploščad 5

SJM 2006: POROČILA
3. poročilo

N. Toš

Razumevanje vloge države, ocene (ne-uspešnosti) njenega delovanja in pogledi na reforme

Grafični prikazi:
Rebeka Falle

Ljubljana, maj 2007

E-DOKUMENTI SJM

Niko Toš, et al.

Razumevanje vloge države,
ocene (ne-uspešnosti) njenega delovanja in pogledi na reforme

Izdajatelj in založnik:

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za družbene vede - IDV

Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij

Urednik E-dokumentov SJM:

Slavko Kurdija

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.653(497.4)

TOŠ, Niko

Razumevanje vloge države, ocene (ne-uspešnost) njenega delovanje
in pogledi na reforme [Elektronski vir] / N. Toš. - Ljubljana :
Fakulteta za družbene vede, IDV, Center za raziskovanje javnega
mnenja in množičnih komunikacij, 2007. - (SJM 2006. Poročila ;
poročilo 3)

Način dostopa (URL): http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/e-dokumenti/razumevanje_vloge_drzave.pdf.

- Opis temelji na verziji z dne 17.05.2007

ISBN 978-961-235-276-9

233078784

KAZALO

- Uvodna pojasnila
- 1.0 Razumevanje vloge države
 - 1.1 Področja odgovornosti države
 - 1.2 "Državljansko budžetiranje"
- 2.0 Ocene delovanja države oz vlade
 - 2.1 Zaznave ključnih problemov
 - 2.2 Ocene uspešnosti oz. neuspešnosti delovanja vlade
 - 2.3 Primerjalne ocene razmer (2004–2006) – po področjih
- 3.0 Pogledi na reforme
 - 3.1 Pogledi na reforme – splošno
 - 3.2 (Ne-)zaželeni reformni ukrepi
 - 3.4 Pogledi na predloge sprememb, ki zadevajo položaj in pravice zaposlenih
- 4.0 Povzetki in zaključki
- 5.0 Priloga - tabele

Uvodna pojasnila

Tretje poročilo, pripravljeno na osnovi rezultatov raziskave SJM 2006, vključuje tri problemske bloke:

- 1.0 Razumevanje vloge države
- 2.0 Oceno delovanja države
- 3.0 Poglede na reforme.

Zasnova tega dela raziskave SJM 2006 temelji na izkušnjah in rezultatih dosedanjega raziskovanja v okviru longitudinalnega projekta SJM, njegove vključenosti v mednarodno komparativno raziskovanje, konkretno v tem primeru, v International Social Survey Programme – ISSP z operacionalizacijo problemskega sklopa Razumevanje vloge države (Role of Government), sledi pa tudi aktualnim vzpodbudam, predvsem z blokom vprašanj, ki zadevajo odnos do družbeno-ekonomskih reform, formuliranim v okviru SJM 2005.

Poročilo je deskriptivne narave in odpira pogled na podatke iz raziskave SJM 2006, ki je zajela reprezentativni vzorec polnoletnih prebivalcev Slovenije in je potekala v času od oktobra do decembra istega leta. Poročilo vsebuje pregled rezultatov vseh predhodnih meritev istih problemov z enakimi operacionalizacijami, ki jih v programu SJM uporabljamo vse od leta 1989 dalje. Tako velja za štiri pomembne in obsežne sklope vprašanj, da smo z njimi v obdobju od leta 1989 do 2006 opravili dvanajst meritev. Za manjši del med njimi pa velja, da so bile izvedene v okviru programa ISSP (1989, 1996) – in torej za njih razpolagamo tudi z mednarodnimi primerjalnimi datotekami za veliko število evropskih in izvenevropskih držav. V mednarodnem primerjalnem kontekstu so tako nastala vprašanja iz poglavja o razumevanju vloge države (1.0), o oceni uspešnosti delovanja vlade (2.0) in o zaželenih oz. nezaželenih reformnih ukrepih (3.0). Preostala vprašanja iz poglavja 2.0 (o ocenah delovanja države) ter poglavja 3.0 (o pogledih na reforme) pa so bila prvič formulirana v okviru programa SJM 2005 in tokrat ponovljena, tako da smo z njimi doslej opravili dve oz. tri meritve. Rezultati vseh doslej opravljenih meritev so v poročilu prikazani v numerični, v grafični in deloma v tekstovni obliki. Rezultati meritev v izbranih evropskih državah v okviru programa ISSP 1996 so v poročilo vključeni le deloma – in v tekstovni obliki. Podrobnejša analiza časovnih nizov,

poglobljena strukturna analiza in mednarodna primerjalna analiza v to poročilo vključenih problemskih sklopov, še ni opravljena.

Analize časovnih nizov so v tem poročilu prikazane v osnovnih obrisih v grafični obliki, numerični prikazi vseh opravljenih meritev pa so v zaključnem tabelarnem poglavju. Opravljen je bil prvi korak v strukturno analizo, ki je v tem poročilu deloma prevedena v grafične ilustracije in deloma opisana. Pri tem smo se omejili na pregled povezav problemskih vprašanj z omejenim naborom neodvisnih (starost, spol, izobrazba, zaposlitev, kraj bivanja, regija, itd.) in intervenirajočih (levo-desno samoopredeljevanje, strankarske preference, odnos do vlade, zaupanje vladi, vernost, zaupanje cerkvi, itd.) spremenljivk.¹ Vsa analitska dokumentacija je dostopna. V Arhivu družboslovnih podatkov FDV so dostopne podatkovne baze (datoteke) raziskav, kar omogoča replikacijo opravljenih analitskih postopkov.

¹ Pregled vseh v analizo vključenih spremenljivk je poglavje 5.0 – v tabeli 0.1.

1.0 Razumevanje vloge države

Tematizacija in operacionalizacija problema razumevanja vloge države je nastala v okviru mednarodne raziskovalnega teama ISSP in je bila prvič izvedena leta 1989. Iz obsežnejše operacionalizacije na tem mestu vključujemo in prikazujemo dva problemska sklopa in sicer:

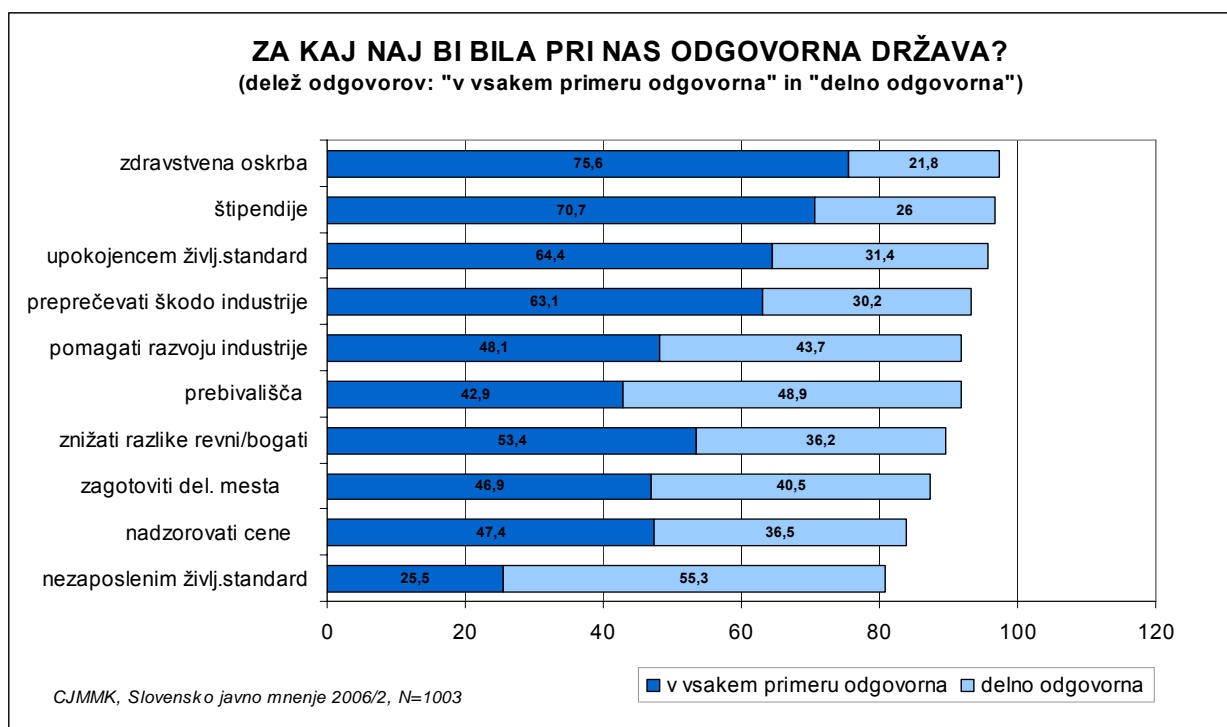
- razumevanje odgovornosti države pri urejanju socialnih in ekonomskih odnosov ter
- t.i. državljansko budžetiranje.

Obe vprašanji se dotikata skupnega jedra: razumevanje vloge socialne države oz. odnos do solidarnosti kot temelja regulacije socialno-ekonomskih razmerij v državi.

1.1 Področja odgovornosti države

Vprašanje: *Povejte nam prosim, za katere od naštetih stvari naj bi bila pri nas odgovorna država? Ali je država odgovorna... zagotoviti delovno mesto za vsakogar, ki hoče delati; nadzorovati cene; zagotoviti zdravstveno oskrbo za bolne; zagotoviti upokojencem in starim ljudem primeren življenjski standard; pomagati industriji, da si zagotovi razvoj; zagotoviti nezaposlenim primeren življenjski standard; znižati razlike med revnimi in bogatimi; zagotoviti štipendije za študente iz družin z nižjimi dohodki; zagotoviti dostojno prebivališče za tiste, ki si ga ne morejo privoščiti; strogo zakonsko preprečevati škodo, ki jo v okolju povzroča industrija.* Lestvica odgovorov se je raztezala od: 1 – v vsakem primeru odgovorna; 2 – delno odgovorna; 3 – v glavnem ni odgovorna; 4 – v nobenem primeru ni odgovorna ter 9 – ne vem, b. o. Rezultati aktualne meritve (SJM 2006) so prikazani v tabeli 1.1 in grafu 1.

Graf 1

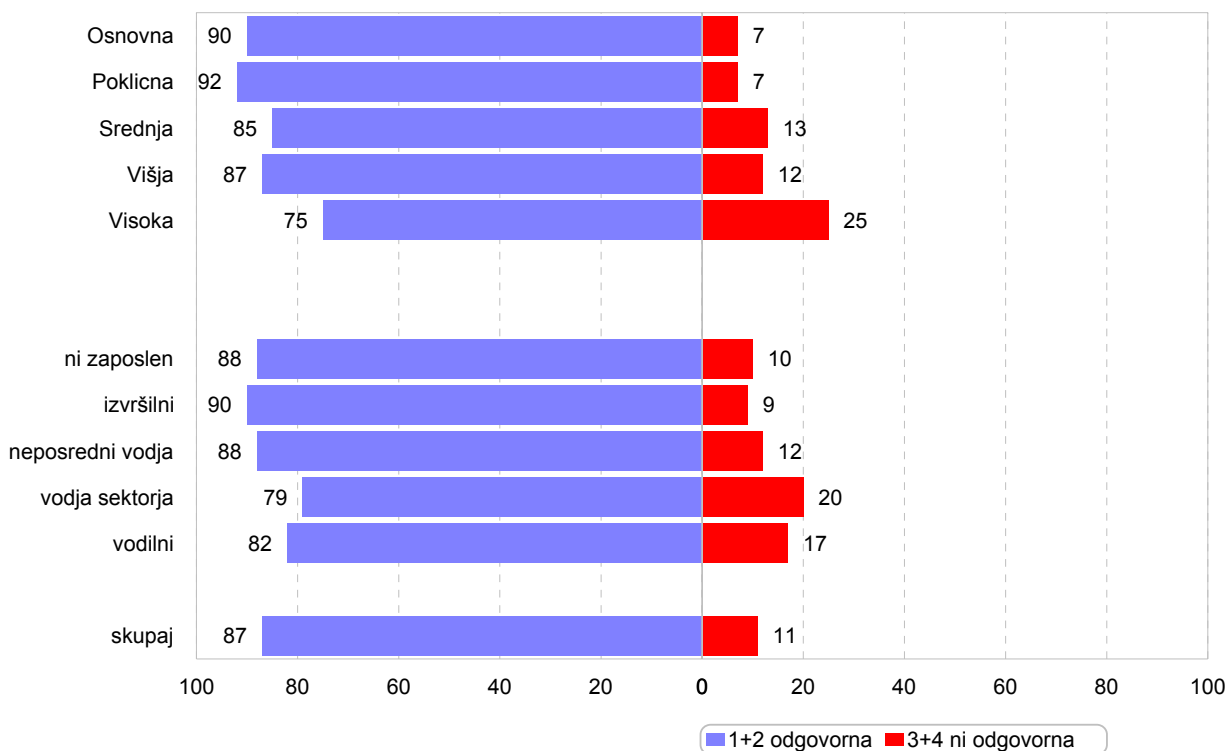
Pokaže se, da za vsa opazovana področja, vsaj na ravni razpoznavne "delne odgovornosti" države za njihovo reguliranje velja, da v opazovani populaciji vlada popoln konsenz. Le v zvezi z nadzorovanjem cen ter zagotavljanjem življenjskega standarda nezaposlenim opazimo značilnejša odstopanja, ki pa ne dosežejo petine vzorca. Večja razhajanja v pogledih pa se kažejo glede popolne odgovornosti države ("v vsakem primeru je odgovorna") pri reguliranju teh področij. Tu se jasneje pokaže hierarhizacija odgovornosti države; nakazani so prehodi iz področij njene popolne odgovornosti v področja njene pretežne odgovornosti oz. njene manjše odgovornosti – z nakazovanjem individualizacije odgovornosti na posameznih področjih. Tako npr. velja, da je za reguliranje razmerij na področjih zdravstva (76%), štipendiranja (71%), zagotavljanja pravic upokojencev (64%) in obvladovanja industrijskih škod (63%) poudarjena popolna odgovornost države, medtem ko je npr. pri zagotavljanju standarda nezaposlenih po mnenjih izprašanih država le delno odgovorna (55%; popolno: 25%) itd.

Prikaz povezav. Strukturna analiza, vsaj na tej začetni ravni, ne ponuja nepričakovanih razkritij. Nekaj več dinamike v opredeljevanju ilustrira graf 2, ki pokaže, da se npr. v zvezi z "zagotavljanjem delovnega mesta za vsakogar, ki hoče delati" paleta odzivov razlikuje glede na izobrazbo ter glede na zaposlenost oz. položaj na delovnem mestu. Pokaže se, da visoko izobraženi, pa tudi srednji in vodilni menedžerji pri tem vsaj deloma (od 17% do 25%) odstopajo od prevladujočega solidarnostnega obrazca odgovorov.

Graf 2

ZAGOTOVITI DELOVNO MESTO ZA VSAKOGAR, KI HOČE DELATI

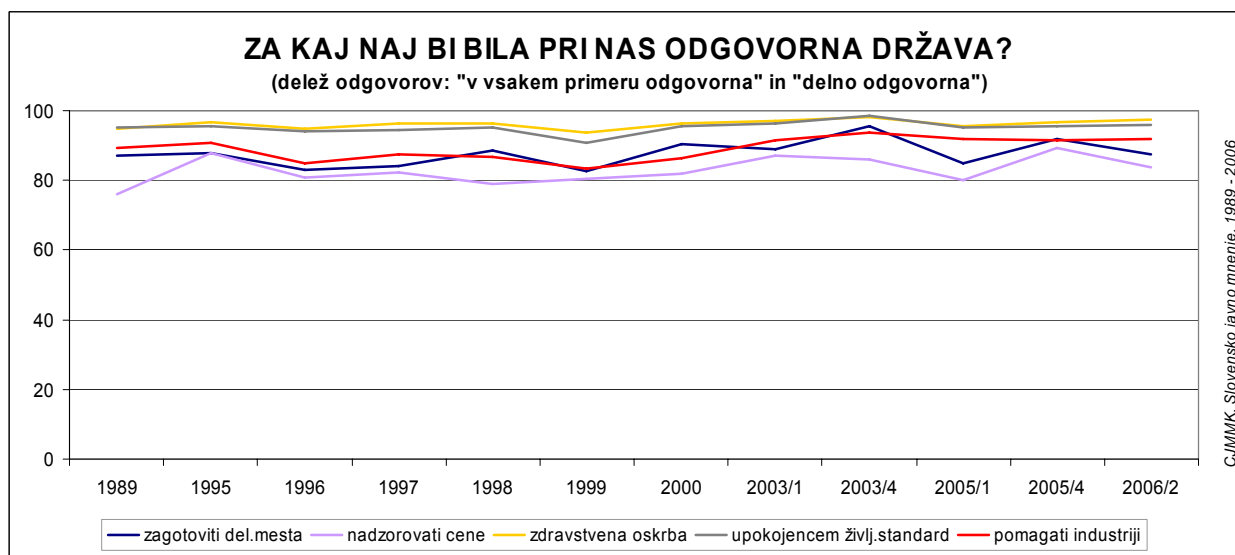
(seštevek odgovorov:1-v vsakem primeru odgovorna+2-delno odgovorna in 4-v glavnem ni odgovorna+5-v nobenem primeru ni odgovorna)

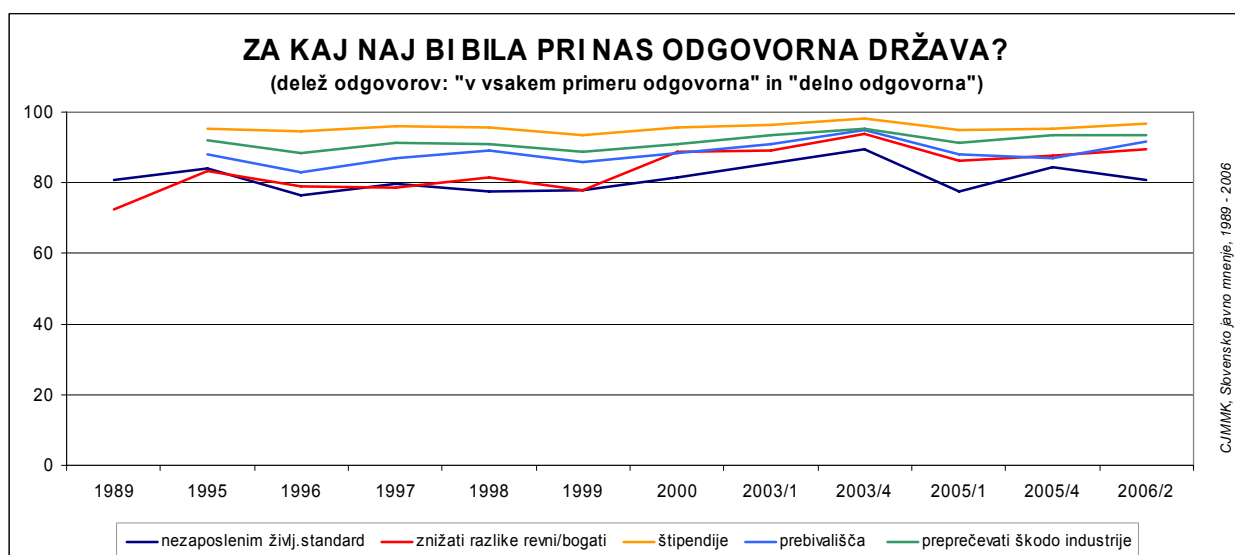
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Medčasovne primerjave. V grafu 3 in 4 so prikazani rezultati meritev v obdobju 1989–2006 (ob združevanju odgovorov "v vsakem primeru odgovorna" in "delno odgovorna"). Medčasovne primerjave pokažejo, da v vsem opazovanem obdobju v posameznih primerih izstopajo rezultati prve meritve, sicer pa ne zaznamo značilnih premikov: opredeljevanje je izenačeno, ponavljajoče se, monotono, z močnim skupnim poudarkom na odgovornosti države za zagotavljanje solidarnostnih odnosov in ohranjanja regulacijskih vzvodov države v ekonomski sferi. Prva meritev, opravljena leta 1989, torej pred sistemskim prehodom, pa pokaže nekaj več pripravljenosti za diferencialno nagrajevanje in torej nekaj več odpornosti proti prevladujočemu egalitarizmu. Krizno reformno obdobje 80-ih let je namreč pri ljudeh postopoma rojevajo zmetke razumevanja pomena diferencialnega nagrajevanja kot razvojnega vzgona in eventualnega izhoda iz krize. Prehod v tranzicijsko obdobje je te zmetke zatrl. Zavzemanje za zmanjševanje razlik med bogatimi in revnimi se v zadnjih letih (po letu 2000) artikulira še bolj izrazito kot v prvi dekadi po obratu.

Graf 3

Graf 4

Na osnovi prikazanega lahko povzamemo, da se velika večina ljudi v Sloveniji, ne glede na razlike v njihovi umeščenosti v družbeni strukturi in ne glede na nazorska razhajanja in politična razlikovanja, izreka izrazito za ohranjanje socialne vloge države z jasnim opredeljevanjem področij njene odgovornosti, ki v celoti vključuje zdravstvo, zagotavljanje standarda upokojencem, štipendiranje mladih, zniževanje razlik med revnimi in bogatimi, zagotavljanje zaposlenosti, socialnega reguliranja graditve stanovanj itd. Večina se izreka za ohranjanje vloge države pri vzpodbujanju industrijskega razvoja, preprečevanju industrijske škode, nadziranju cen itd.

V vsem obdobju opazovanja od leta 1989 do danes ne zaznamo kakršnihkoli vidnih odstopanj od teh (prevladujočih) vrednostnih orientacij.

V pojmovanju ljudi je torej država "obremenjena" z veliko odgovornostjo za vzdrževanje socialnih ravnovesij in ohranjanjem visoke ravni osnovnih družbenih oz. socialnih "servisov".

Mednarodna primerjalna analiza meritve SJM 2006 bo mogoča šele leta 2008². Primerjave na osnovi meritev ISSP 1996 pa pokažejo, da se glede na prevladujoče orientacije, s poudarkom na solidarnostnem konceptu in socialni državi, Slovenci najdemo skupaj s tranzicijskimi, pa tudi z nekaterimi zahodno-evropskimi državami. Tako, denimo, odgovornost države za zagotavljanje dostopa do delovnega mesta, poleg Slovenije, Poljske, Češke, Madžarske, visoko uvrščajo tudi t.i. nove zvezne dežele v ZR Nemčiji, pa tudi Italija, Irska, Francija itd. Da je država odgovorna za zagotavljanje zdravja, poleg Slovenije in drugih tranzicijskih držav, močno poudarjajo respondenti iz Velike Britanije, Italije, Irske itd. Da država prevzema odgovornost in skrb za stare, močno poudarjajo tudi Irci, Italijani in Britanci. Zanimivo je, da pri pripisovanju odgovornosti države za zmanjševanje dohodkovnih razlik Slovenci sicer zasedemo prvo mesto, da pa se v isto skupino uvrščajo tudi Britanci, Irci, Švedci in Francozi, začuda pa ne tudi Čehi, ki kažejo več sprejemljivosti za liberalne reformne koncepte itd.

Že površen pregled primerjalnih podatkov pokaže, da se Slovenci s svojimi pogledi na vlogo in odgovornost države umeščamo visoko v rang zagovornikov ohranitve socialnih in solidarnostnih konceptov, da pa so take vrednotne orientacije ne le plod oz. usedlina nepredelanih vrednot polpretekle dobe, temveč aktualni izraz prevladujočih vrednot v sodobni Evropi – ne le v Vzhodni, temveč tudi v Zahodni.

1.2 "Državlansko budžetiranje"

Tudi koncept "državlanskega budžetiranja" je prevzet po mednarodni raziskavi ISSP, *Role of Government*, 1989, 1995. Meritve so potekale na osnovi vprašanja: *"Prosimo vas, da nam za našeta področja poveste, ali bi po vaši sodbi morala vlada zagotoviti zanje manj ali več denarja. Pri tem upoštevajte, da če boste rekli "veliko več", to lahko zahteva tudi povišanje davkov."* Vključena so bila področja varstvo okolja, zdravstvo, policija in odkrivanje kaznivih dejanj, izobraževanje, vojska in obramba, pokojnine, podpora nezaposlenim ter kultura in umetnost. Ocenjevanje je potekalo s pomočjo 5-stopenjske lestvice (1 – veliko več denarja / 5 – veliko manj denarja).

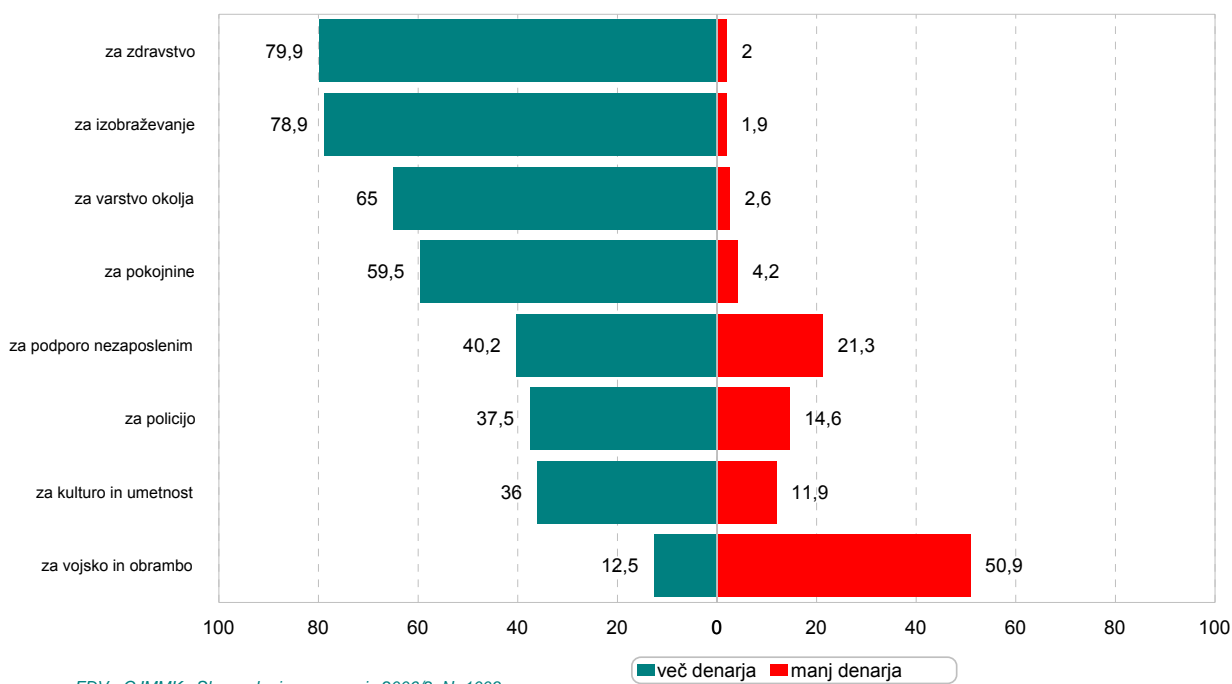
Graf 5 prikaže uvrstitve področij glede na to, ali jim ocenjevalci pripisujejo veliko težo in se izrekajo za veliko več ali nekaj več denarja ali pa manjšo oz. nikakršne teže in se izrekajo za manj oz. veliko manj denarja za posamezno področje. Visoko na prvo mesto se tako uvrsti zdravstvo skupaj z izobraževanjem. Tako rekoč vsi respondenti (štiri petine) menijo, da je treba tema dvema področjema nameniti več oz. veliko več denarja kot doslej. V drugo skupino se uvrščata skrb za varstvo okolja in pokojnine, ob katerih se tri petine respondentov izreka za večje finančne podpore. V tretjo skupino se uvrščajo področja: skrb za nezaposlene, za policijo ter za kulturo in umetnost. Za ta področja naj bi po mnenju dobre tretjine oz. dveh petin respondentov namenjali več denarja, hkrati pa ob njih naraščajo deleži tistih, ki menijo, da je za ta področja treba nameniti nekaj manj ali veliko manj denarja. Takšna regresivna težnja še posebej izstopa v zvezi z zagotavljanjem podpor za nezaposlene, saj se tu kar dobra petina respondentov odloča za manj denarja, pa tudi v zvezi s policijo, ko se dobra sedmina vseh odloča za manj denarja za ta namen itd. Povsem specifična pa je umestitev področja vojske in obrambe: večina respondentov (51%) se izreka za zmanjšanje denarja za to področje, tretjina za financiranje "kot doslej" in le ena osmina za več denarja kot doslej.

² Mednarodne primerjalne datoteke ISSP so praviloma raziskovalcem dostopne dve leti po izvedbi raziskav.

Graf 5

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA...

(seštevek odgovorov: 1-veliko več denarja + 2-nekaj več in 4-nekaj manj+ 5-veliko manj denarja)

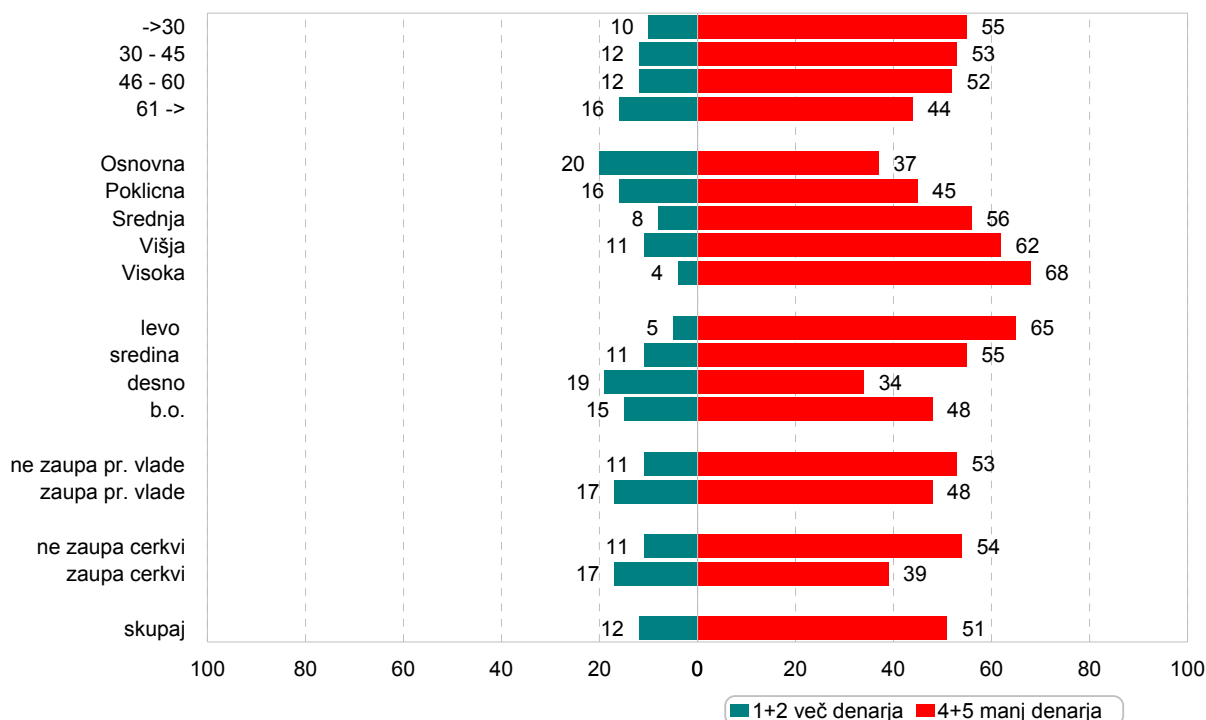

Več kot očitno je, da so vsi vidiki porabe državnega denarja, ki bi jih lahko uvrstili v solidarnostni koncept socialne države, deležni visoke podpore. To še posebej velja za področja zdravstva, izobraževanja, ekološko področje in področje zagotavljanja pokojnin. Na spodnjem robu te uvrstitve, v ekstremu, pa se pojavlja področje vojske in obrambe, kjer močno prevlada negativen odnos do rabe državnega denarja za te namene.

Prikaz povezav – strukturna analiza. Nekaj značilnih pogledov v strukturno analizo ponujajo grafi 6 do 8. Pri izbiri smo se omejili na področja porabe državnega denarja, ki že na skupni ravni kažejo na večjo diferenciacijo pogledov. Tako graf 6 ilustrira poglede na "rabo denarja za vojaške namene". Pri tem pri vseh v prikaz vključenih skupinah močno prevlada negativno nad pozitivnim stališčem. Slednje pa še posebej močno izstopa med višje in visoko izobraženimi, med levo samoopredeljenimi, med tistimi, ki ne zaupajo vladi, ne zaupajo cerkvi itd. Zavzemanje za več denarja za vojsko, ki je omejeno za majhno skupino (12.5%) pa nekaj vidneje izstopa med nižje izobraženimi, med desno samoopredeljenimi, med tistimi, ki podpirajo vlado in bolj zaupajo cerkvi, pa tudi med najstarejšimi respondenti. Seveda pa tudi med temi močno prevladajo negativna stališča glede rabe denarja za vojaške namene.

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA VOJSKO IN OBRAMBO

(seštevek odgovorov: 1-veliko več+2-nekaj več in 4-nekaj manj+5-veliko manj)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

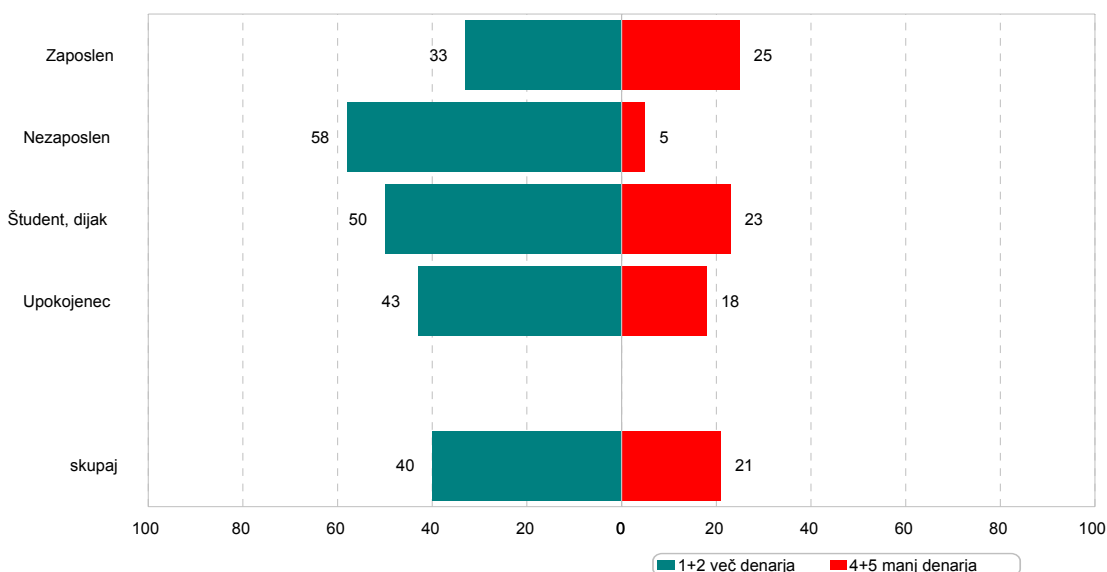
Glede zagotavljanja denarja za podporo nezaposlenim se na skupni ravni kar dobra petina vseh izreka za "manj denarja". Pogled v strukturno analizo pokaže značilnejše razlike le pri kategorijah zaposlenih, nezaposlenih, dijakov, vajencev in upokojencev. Graf 7 ponazori večjo zadržanost zaposlenih, pa tudi najmlajših (dijakov, študentov), do rabe državnega denarja za to področje; nezaposleni se daleč najbolj pogosto izrekajo za "več denarja za to področje".

Dodatno ilustracijo vpliva strukturnih značilnosti na opredeljevanje ponuja graf 7, ki zadeva razporejanje denarja za pokojnine. Tri petine vseh respondentov se izreka v prid več denarja in le neznatna skupina (4%) za manj denarja v te namene. Značilne razlike se pokažejo le v razmerju med tistimi, ki se zavzemajo za več denarja, in onimi, ki menijo, da naj se za te namene troši toliko denarja "kot doslej". Ta orientacija najbolj izstopi med visoko izobraženimi (55%), med respondenti iz starostne skupine od 30 do 45 let ter med višje izobraženimi (46%). V prid povečevanja pokojninskih skladov pa se najbolj enoznačno opredeljujejo najstarejši respondenti (61 in več: 73%), respondenti z le osnovnošolsko izobrazbo (74%) ter nezaposleni in upokojenci (75%). Kot že rečeno, pa so najbolj zadržani do povečevanja pokojninskih skladov prav visoko izobraženi (34%).

Graf 7

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA PODPORO NEZAPOSLENIM

(seštevek odgovorov:1-veliko več+2-nekaj več in 4-nekaj manj+5-veliko manj)

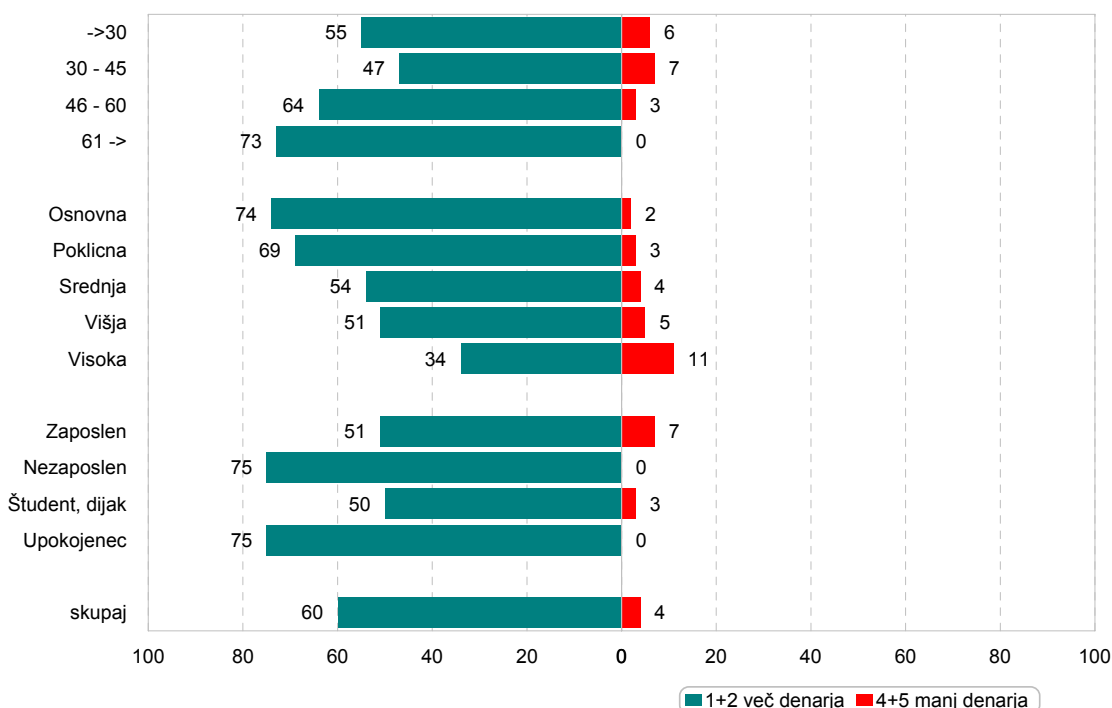

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 8

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA POKOJNINE

(seštevek odgovorov:1-veliko več+2-nekaj več in 4-nekaj manj+5-veliko manj)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

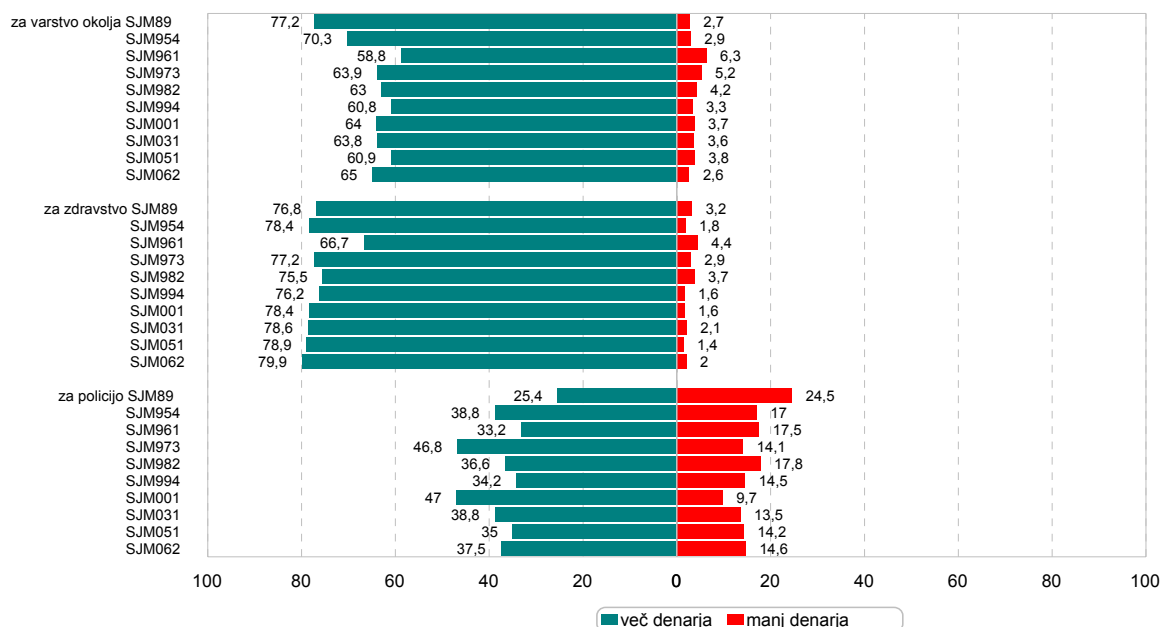
Medčasovne primerjave. Dinamiko opredeljevanja do rabe državnega denarja v obdobju 1989-2006 ilustrirajo grafi 9 do 11. V tem obdobju smo opravili deset meritev, ki pokažejo visoko stabilnost in monotonost v opredeljevanju – z redkimi odstopanji oz. izjemami. Monotonost in enoznačnost opredeljevanja se kaže ob vseh treh prvo uvrščenih področjih, namreč: izobraževanju, zdravstvu in varstvu okolja. Tu razlik sploh ni. To v veliki meri velja tudi za opredeljevanje do pokojninskega sklada in sredstev za kulturo, le na neznatno nižji ravni. Nekaj več časovne dinamike pokaže

opredeljevanje do sredstev za nezaposlene, kjer na osnovi meritve iz leta 1989 beležimo večjo zadržanost (več denarja: 35%; manj denarja: 22%). V kasnejšem obdobju beležimo poudarjanje solidarnostnega vidika: več denarja. Meritev iz leta 2006 pa je skoraj izenačena z rezultati prve meritve 1989 (več denarja: 40%; manj denarja: 21%). Očitno je problematizacija položaja nezaposlenih oseb v zadnjem obdobju dobila svoj mnenjski odmev.

Graf 9

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA...

(seštevek odgovorov: 1-veliko več denarja + 2-nekaj več in 4-nekaj manj+ 5-veliko manj denarja)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 1989 - 2006

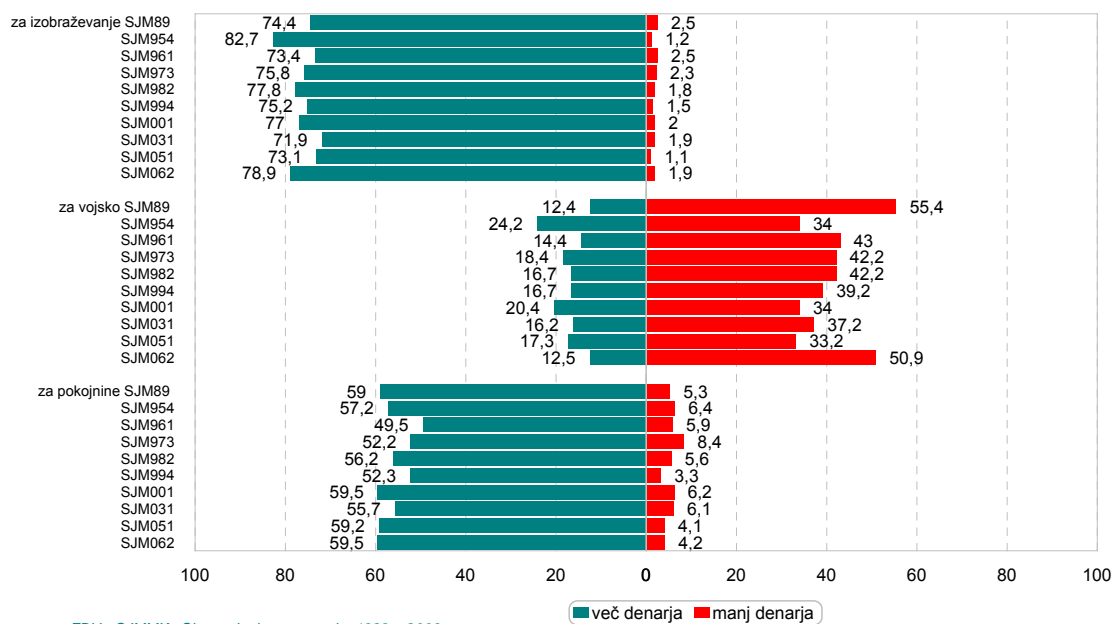
Medčasovne primerjave nakažejo izrazitejšo dinamiko v opredeljevanju do policije in vojske. Grafa 9 in 10 to dobro ilustrirata. Začetna meritev (1989) pokaže "mirovniški vzgib" v javnem mnenju najprej v zvezi z zagotavljanjem (odtegotvanja) denarja za policijo in še posebej za vojsko. Tedaj se je v zvezi z denarjem za policijo kar četrtina vseh izrekala za "manj", polovica za "kot doslej" in le četrtina za "več" denarja za policijo. Zadnja meritev izhodiščne distribucije ne potrди. Značilno več respondentov (2,5 krat) se opredeljuje v prid "več" denarja za policijo in le sedmina vseh za "manj" denarja. Očitno je, da je policijski program dojet kot nujen državni "servis" za zagotavljanje notranje varnosti. Povsem drugačno podobo pa ponudi opredeljevanje glede denarja za vojsko (graf 10), kjer v celotnem obdobju opazovanja stališča za "manj" močno presega stališča za "več" denarja za vojsko. Pri tem pa močno izstopata prva (1989) in zadnja (2006) meritev. Tako se leta 1989, torej pred razpadom Jugoslavije, v prevladujočem "protiarmijskem" in mirovniškem vzdušju, za "manj" opredeljuje dobra polovica (55.4%) in za "več" denarja le slaba osmina vseh respondentov. Pokazalo se je, da je bil "armijski tabu" dokončno razbit. Prva naslednja meritev, opravljena šele štiri leta po osamosvojitvi (1995), je pokazala, da je pod vplivom osamosvojitvenega dogajanja, odnos do "denarja za vojsko" vidno zanihal v nasprotno smer. Leta 1995 tako le tretjina izreka stališče "manj" in četrtina stališče "več" denarja za vojsko. Meritve v kasnejših letih, vključno z zadnjo, pokažejo, da aktualna dogajanja v zvezi z vojsko vplivajo na opredeljevanje, ki je bilo v obdobju 1996 – 1999 bolj kritično in zadržano, v obdobju 2000 – 2005 bolj odprto in darežljivo, leta 2006 pa zopet izostreno kritično. To najbolj izrazito izstopa, ko se v prid "manj" opredeli dobra polovica (50.9%) in v prid "več" le ena osmina (12.5%) vseh respondentov. Odgovor na vprašanje, čemu je pripisati to ponovljeno "protivojaško" in "mirovniško" stališče, lahko dobimo z analizo konteksta. Pri tem ne

smemo zanemariti dejstva, da se je medtem slovenska vojska profesionalizirala, da se v okviru obvez iz mednarodnih vojaških povezav (NATO) udeležuje varnostnim projektom v tujini in da za tem namenom potrebno opremo namenja velike, sicer vnaprej predvidene vsote denarja (Patrija).

Graf 10

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA...

(seštevek odgovorov: 1-veliko več denarja + 2-nekaj več in 4-nekaj manj+ 5-veliko manj denarja)

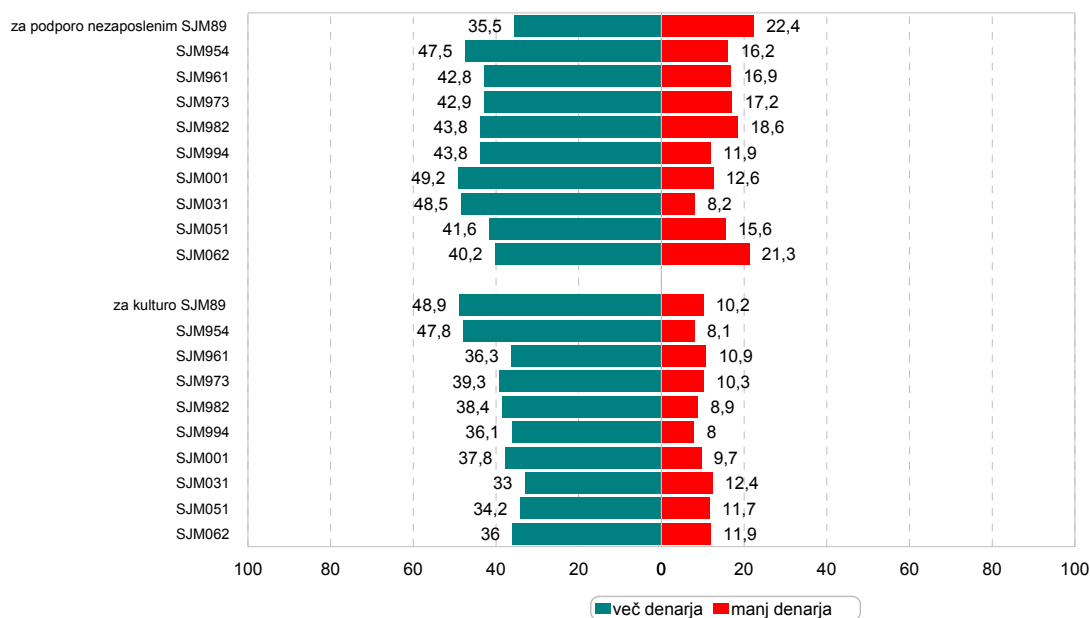

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 1989 - 2006

Graf 11

VLADA BI MORALA ZAGOTOVITI VEČ OZ. MANJ DENARJA ZA...

(seštevek odgovorov: 1-veliko več denarja + 2-nekaj več in 4-nekaj manj+ 5-veliko manj denarja)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 1989 - 2006

Mednarodne primerjave. Površen pregled v mednarodne primerjave (ISSP 1996) pokaže, da se v prid povečevanja skladov za zdravstvo Slovenci zavzemajo skupaj z Britanci, Madžari, Poljaki, Čehi itd. Sploh je značilno, da se respondenti iz vseh opazovanih dežel močno zavzemajo za povečevanje sredstev za zdravstvo. Med tistimi, ki se zavzemajo za povečevanje izobraževalnih skladov, Slovenci

močno prednjačimo. Sledijo pa nam Britanci, Poljaki, Madžari itd. Zavzemanja za zmanjševanje sredstev za izobraževanje znotraj prostora opazovanih 12 držav tako rekoč ne beležimo. V zavzemanju za povečevanje pokojninskih skladov Slovenci posebej ne izstopamo. Pred nami se uvrstijo Poljaki, Irci, pa tudi Madžari in Britanci itd. Pri zavzemanju za "več" ali "manj" denarja za obrambo, v mednarodni primerjavi, s svojim protivojaškim razpoloženjem Slovenci sploh ne izstopamo. Lahko bi rekli celo obratno: le med Poljaki in Madžari je zavzemanje za več finančne podpore vojski (mnogo) izrazitejše, pri Ircih enako kot pri Slovencih – seveda vse to na osnovi meritev iz leta 1996. Če bi lansko odmero razpoloženja do vojske uvrstili v primerjalni niz iz leta 1996, pa bi se pokazalo, da smo Slovenci še vedno nekako na sredini ranga, skupaj s Čehi, Švedi, Britanci in značilno pred Francozi, Irci in Nemci. Razpoloženje proti trošenju denarja za vojaške namene ni izraz kakega novodobnega "protisistemskega" razpoloženja, radikalnega levičarstva ali zapozneli tranzicijski pojav, temveč prej sleditev prevladujočim vrednotnim tokovom, značilnim za sodobno – tudi za Zahodno Evropo.

2.0 Ocene delovanja države oz vlade

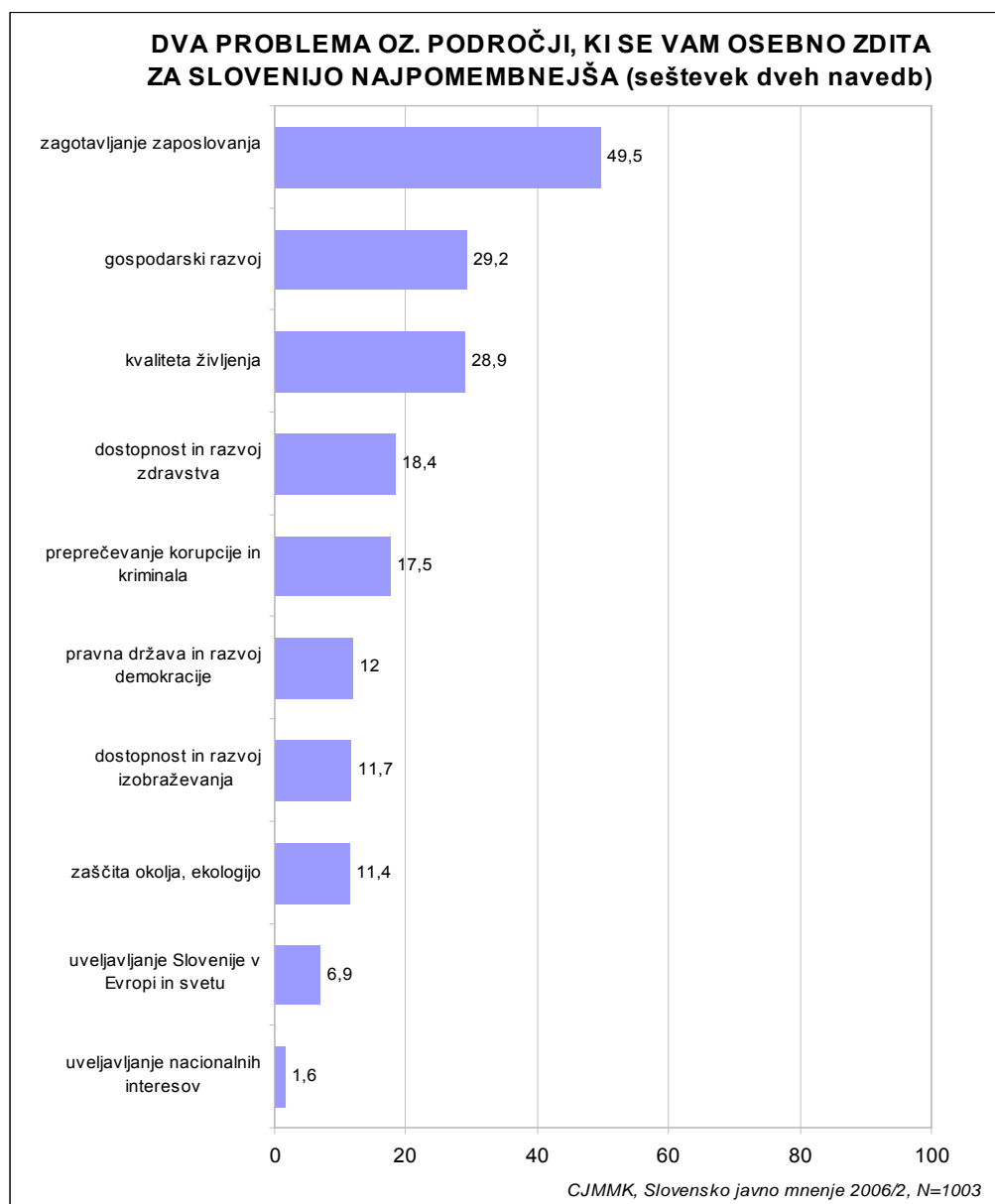
O prevladujočih pogledih na sodobno vlogo slovenske države lahko sklepamo tudi na osnovi zaznave o ključnih odprtih vprašanjih oz. problemih Slovenije, pa tudi na osnovi ocenjevanja uspešnosti delovanja vlade. V zvezi s tem smo se oprli na operacionalizacije, povzete deloma iz mednarodne raziskave (ISSP), deloma pa na lastne, izvirne operacionalizacije, razvite v okviru projekta Politbarometer.

2.1 Zaznave ključnih problemov

Zastavili smo vprašanje: *Katera dva od navedenih problemov oz. področij se vam osebno zdita za Slovenijo najpomembnejša?* Odgovori so strnjeno prikazani v grafu 12.

Visoko na prvo mesto se uvršča "zagotavljanje zaposlovanja". Polovica vseh ocenjevalcev pripisuje kompleksu dela oz. zaposlovanja osredni pomen pri zagotavljanju socialno vzdržnih odnosov pri nadaljnjem razvoju Slovenije. Temu s pol manjšo težo sledita odgovora "gospodarski razvoj" in "kvaliteta življenja". Tako visoka uvrstitev kompleksa dela kaže na racionalno kritično utemeljenost presoj ljudi in njihovega prevladujočega zavzemanja za ohranitev prvin socialne države. V temelju solidarnosti je zavzemanje za zagotovitev dela in zaposlenost vseh delovno sposobnih članov družbe. Delo in individualna ustvarjalnost sta v izhodišču razumevanja in zavzemanja za socialno državo.

Graf 12

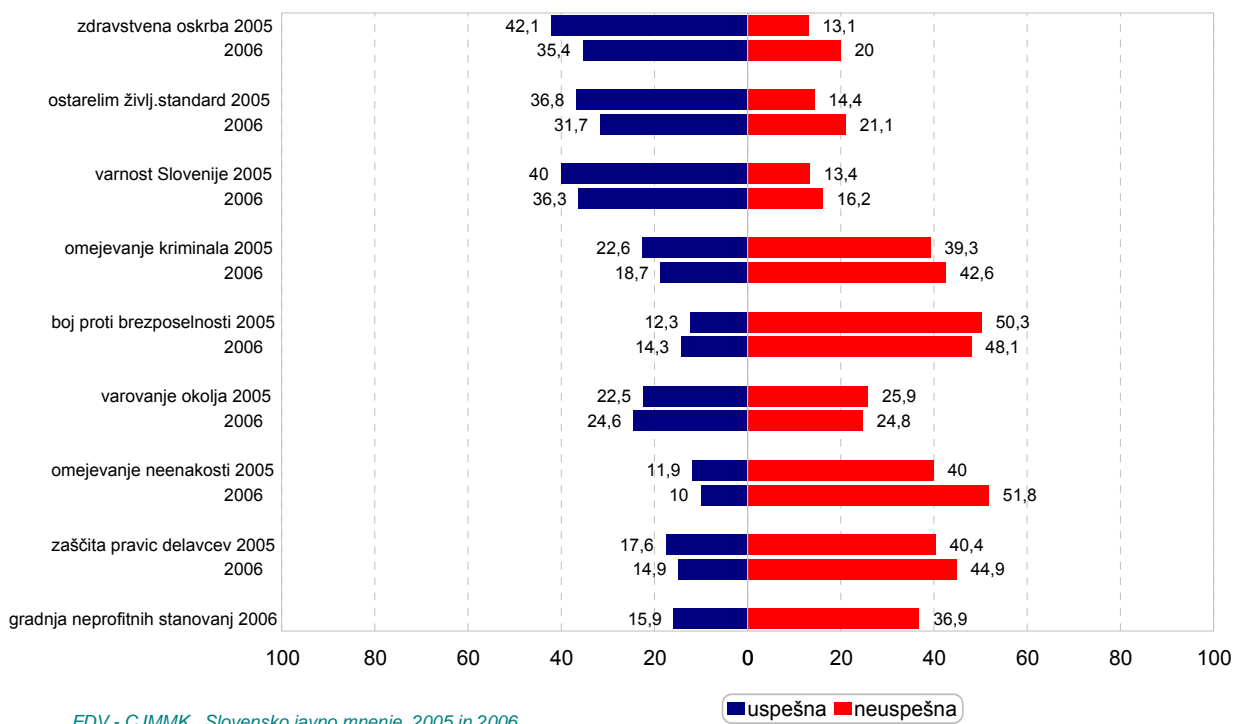
2.2 Ocene uspešnosti oz. neuspešnosti delovanja vlade

Vprašanje: *Kaj mislite, kako uspešna je danes slovenska vlada na vsakem od navedenih področij?* V ocenjevanje je bilo vključenih devet področij, ki so opisana v tabeli 2.2.³ Strnjen prikaz ocen je podan v grafu 13, kjer so prikazani tudi rezultati meritve iz leta 2005. Pokaže se, da v poljih zdravstva, skrbi za starejše in zagotavljanje varnosti, prevladujejo pozitivne ocene delovanja sedanje slovenske vlade; ocene varovanja okolja so v glavnem "izenačene", medtem ko so ocene uspešnosti delovanja vlade na področjih boja proti brezposelnosti, omejevanja kriminala, zmanjševanja neenakosti in zaščite pravic delavcev, prevladujoče oz. izrazito kritične. To še posebej velja za "omejevanje neenakosti in boj proti brezposelnosti". V središču kritičnega ocenjevanja torej niso predvsem razmere v dostopu do "družbenih servisov" (zdravstvo, izobraževanje), temveč razmere v dostopu do dela in pravičnega nagrajevanja.

³ Meritev s pomočjo 5-stopenjske lestvice: 1 – zelo uspešno / 5 – zelo neuspešno.

KAKO USPEŠNA JE DANES SLOVENSKA VLADA NA VSAKEM OD NAVEDENIH PODROČIJ?

(seštevek odgovorov: 1-zelo uspešna + 2-uspešna in 4-neuspešna + 5-zelo neuspešna)

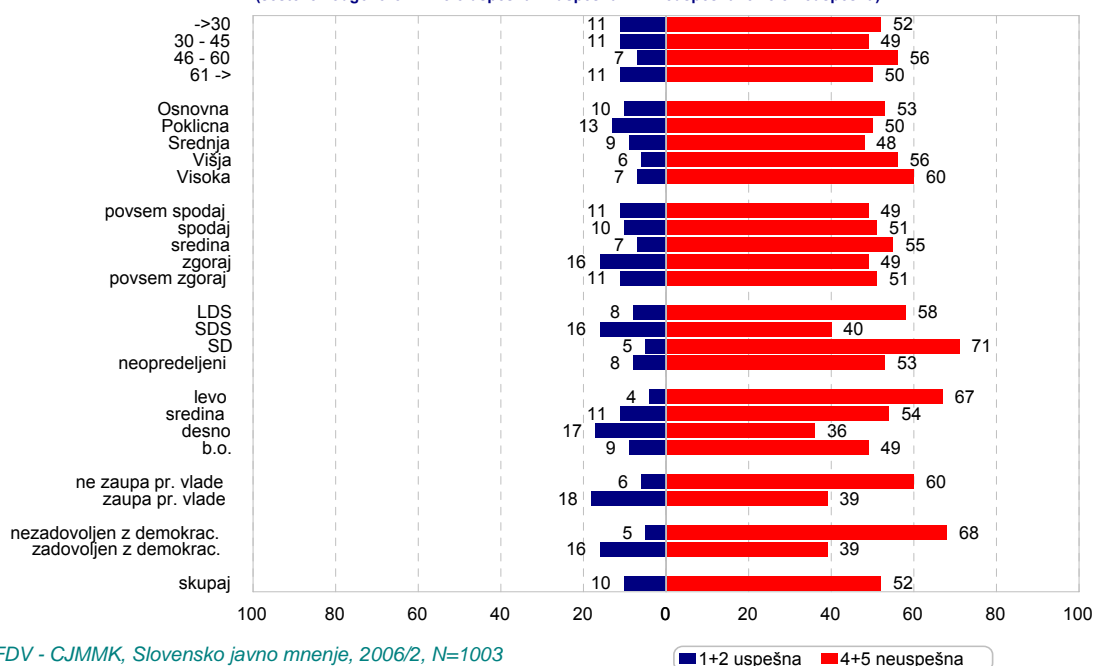
Medletna primerjava (2005/2006) pokaže, da se od prve do druge meritve v vseh presekih, razen v dveh (boj proti brezposelnosti; varovanje okolja), delež kritičnih ocen izostruje in razmerje med negativnim in pozitivnim vrednotenjem stanj po področjih poslabšuje. To še posebej velja za področje omejevanja neenakosti, ki izstopa kot najbolj negativno ocenjeno.

Prikaz rezultatov strukturne analize je ilustriran v grafih 14 do 19. Graf 14 nakaže razlike v izrekanju ocen delovanja vlade pri preprečevanju povečevanja neenakosti med ljudmi. Le 10% vseh ocenjevalcev meni, da je vlada pri tem uspešna, petkrat več (52%!) pa, da je neuspešna. Najbolj kritični pri tem so višje in visoko izobraženi, slojno srednje uvrščeni, preferenti SD (71%!) in LDS (58%), levo samoopredeljeni (67%), nezadovoljni s stanjem demokracije (68%) itd. Bolj zadovoljni z urejanjem tega področja (kot v povprečju) pa so preferenti SDS (16%), desno samoopredeljeni (17%), tisti, ki zaupajo predsedniku vlade (18%), zadovoljni s stanjem demokracije (16%) itd. In vendar so vsa ta odstopanja od povprečij komaj statistično značilna. Kritika delovanja vlade zaradi razraščanja neenakosti med ljudmi je splošna in skupna značilnost vseh in med njimi tudi preferentov SDS, desno samoopredeljenih in zadovoljnih s političnimi razmerami, ki se do tega vprašanja prav tako večinsko kritično opredeljujejo. Vežanost na stranko, koalicijo, vlado, torej pri tem ne zadrži kritične ocene.

Graf 14

USPEŠNOST SLOVENSKE VLADE - PREPREČEVANJE POVEČANJA NEENAKOSTI MED LJUDMI

(seštevek odgovorov: 1-zelo uspešna+2-uspešna in 4-neuspešna+5-zelo neuspešna)

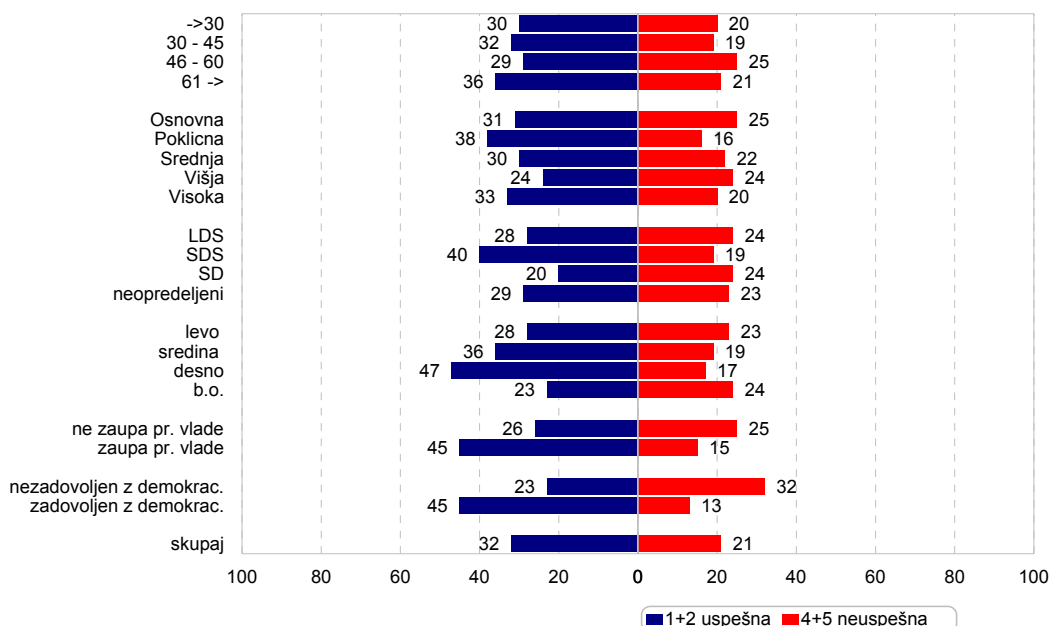
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 15 prikaže ocene (ne-)uspešnosti pri zagotavljanju življenjskega standarda za ostarele. Opredeljevanje je manj izostreno, prevladujejo pozitivne nad negativnimi ocenami, pokaže se, da nekatere socialno-demografske spremenljivke učinkujejo, vendar ne enoznačno – in hkrati, da izrazito in pričakovano delujejo nazorske spremenljivke. Predvsem preferenti SDS ter desno samoopredeljeni ocenjujejo delovanje vlade na tem področju kot izrazito uspešno, medtem ko so preferenti SD in levo opredeljeni bolj zadržani in bolj kritični v ocenah.

Graf 15

USPEŠNOST SLOVENSKE VLADE - ZAGOTAVLJANJE PRIMERNEGA ŽIVLJ. STANDARDA ZA OSTARELE

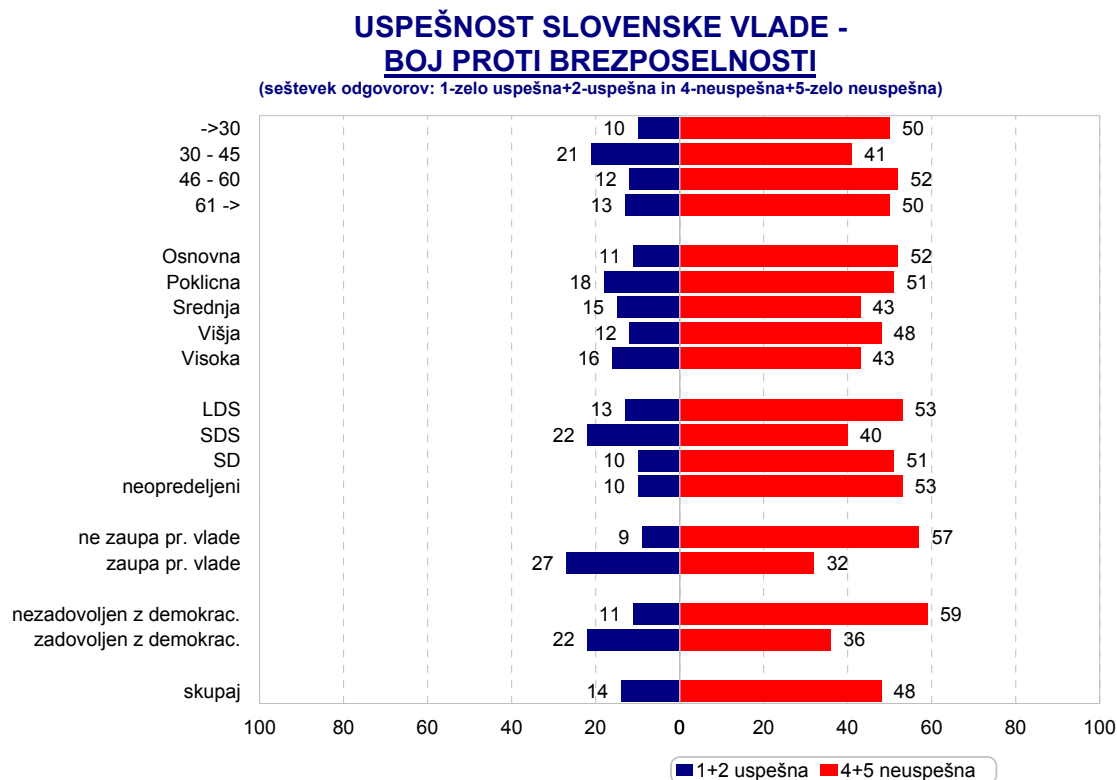
(seštevek odgovorov: 1-zelo uspešna+2-uspešna in 4-neuspešna+5-zelo neuspešna)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 16 ilustrira strukturne vplive opredeljevanja do "boja proti brezposelnosti". Nasploh prevladujejo kritične ocene; le nazorske spremenljivke (strankarske preference, zadovoljstvo z demokracijo, zaupanje v vlado) deloma nakažejo svoj konformni učinek. Vendar tudi v teh skupinah delež negativnih ocen preseže pozitivne.

Graf 16

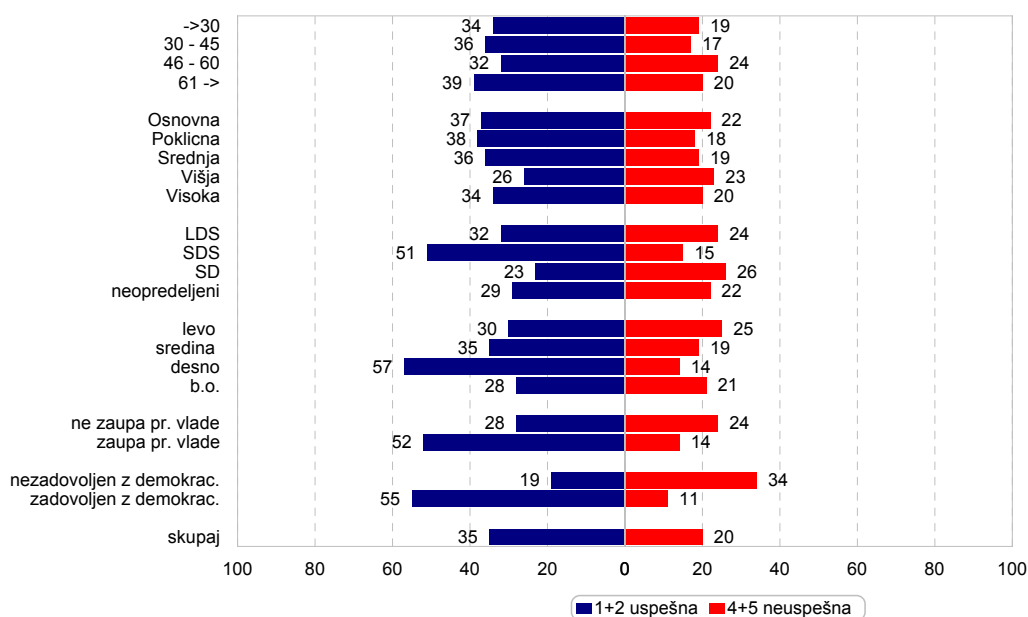
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 17 pokaže na značilnosti pri oblikovanju ocen uspešnosti vlade v zagotavljanju zdravstvene oskrbe. Pozitivne ocene v celoti presežejo deleže negativnih ocen. To velja tudi za vse posamične opazovane skupine, razen za skupino "nezadovoljnih z demokracijo", pri katerih kritična ocena stanja zdravstvene oskrbe (34%) močno preseže pozitivno oceno (19%). To samo potrjuje vtis, da je bolj ali manj izostreno pozitivno ali negativno ocenjevanje delovanja vlade vendarle tudi produkt političnih presojev in nazorskih opcij ocenjevalcev.

Graf 17

USPEŠNOST SLOVENSKE VLADE - ZAGOTAVLJANJE ZDRAVSTVENE OSKRBE ZA BOLNE

(seštevek odgovorov: 1-zelo uspešna+2-uspešna in 4-neuspešna+5-zelo neuspešna)

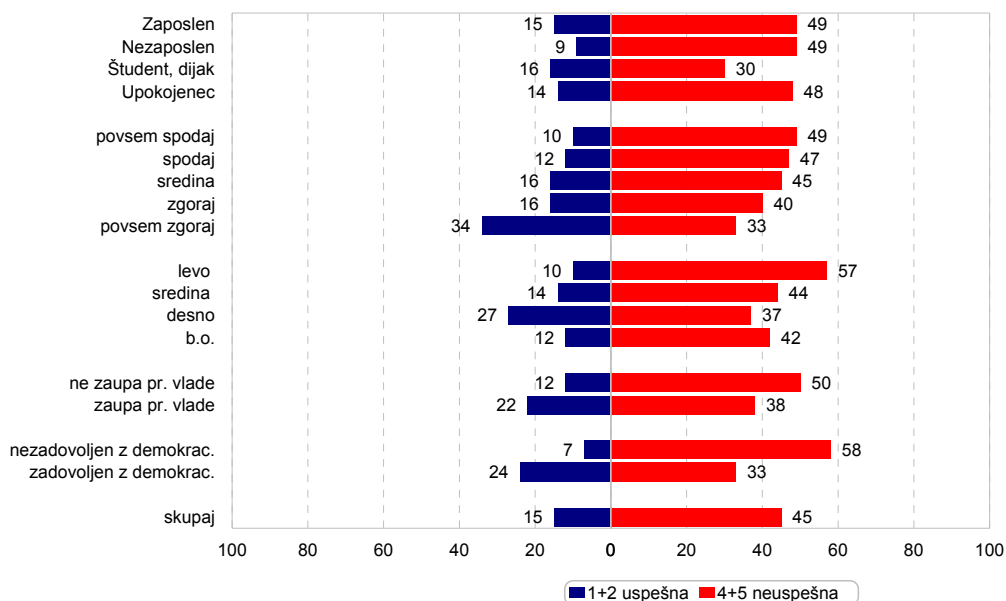
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 18 ilustrira opredeljevanje do "zaščite osnovnih pravic delavcev in zaposlenih". Le preizkusi s politično nazorskimi spremenljivkami nakažejo delna odstopanja od pretežno enoznačnega negativnega in kritičnega opredeljevanja delovanja vlade na tem področju. Tako so, denimo, desno samoopredeljeni in tisti, ki so zadovoljni z demokratičnostjo razmer, nekaj manj kritični v oceni uspešnosti vlade. Predvsem je očitno, da je skupina, ki se sama uvršča v vrh slojne lestvice, bistveno drugače opredeljena do tega vprašanja kot vsi ostali: v daleč večji meri izstopa njihovo stališče, da je vlada pri zagotavljanju osnovnih pravic delavcev uspešna.

Graf 18

USPEŠNOST SLOVENSKE VLADE - ZAŠČITA OSNOVNIH PRAVIC DELAVCEV IN ZAPOSLENIH

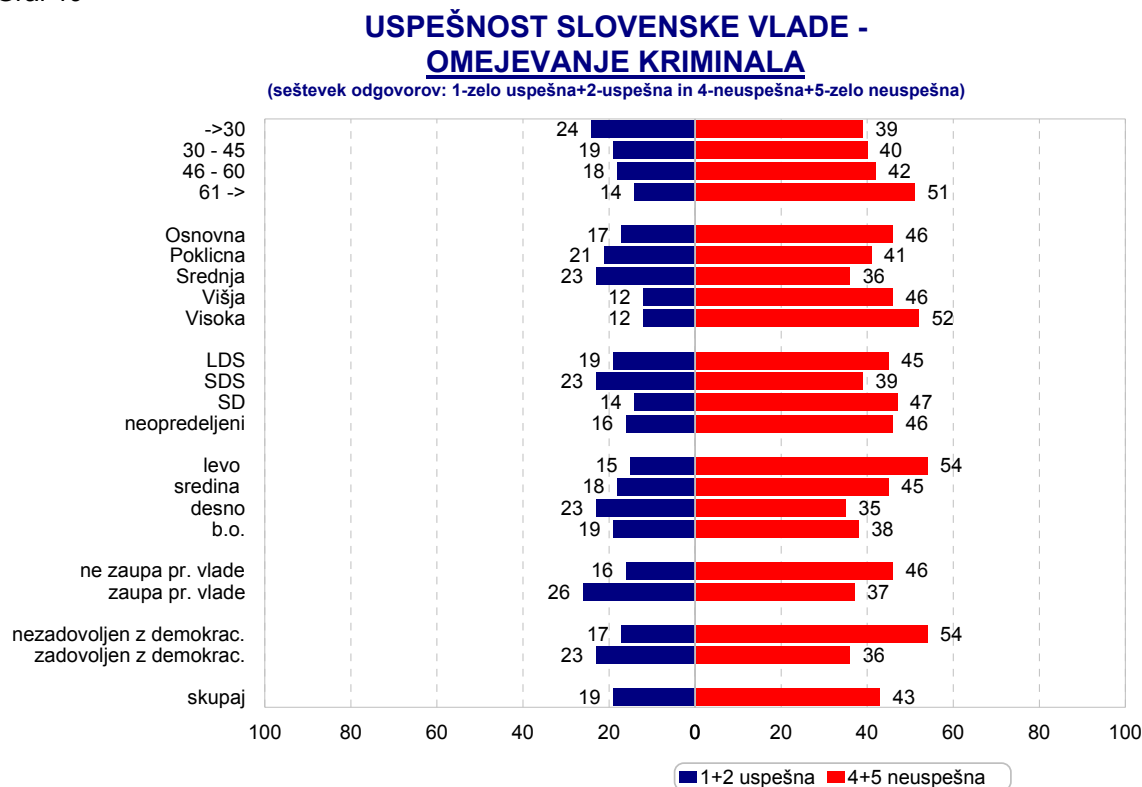
(seštevek odgovorov: 1-zelo uspešna+2-uspešna in 4-neuspešna+5-zelo neuspešna)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Graf 19 ilustrira socialni in nazorski kontekst oblikovanja ocen uspešnosti vladnega spopadanja s kriminalom. Predvsem in v celoti izstopajo kritični nad nekritičnimi pogledi: vlada pri tem ni uspešna! Da pa je uspešnejša, menijo predvsem preferenti SDS, desno samoopredeljeni, pa tudi srednje izobraženi, respondenti iz najmlajše starostne skupine itd. Še posebej pomembno se zdi, da so (najbolj) kritični ocenjevalci poskusov vladnega omejevanja kriminala prav najbolj obveščeni: visoko in višje izobraženi: Med najbolj kritičnimi ocenjevalci pa izstopajo še levo samoopredeljeni, nezadovoljni z demokracijo, respondenti iz najstarejše starostne skupine itd.

Graf 19

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

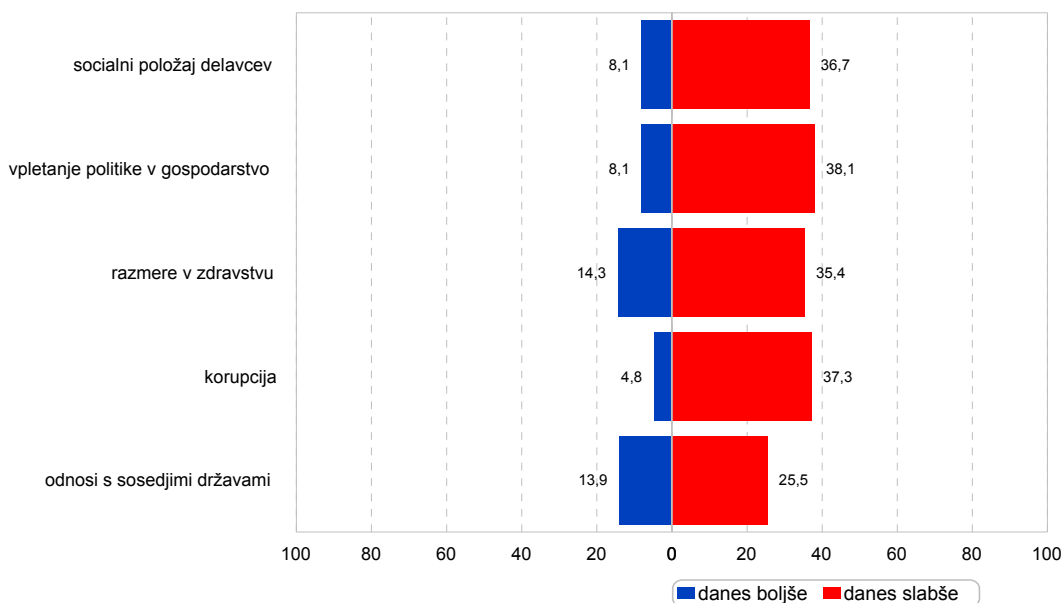
2.3 Primerjalne ocene razmer (2004–2006) – po področjih

Po Politbarometru smo povzeli vprašanje: *Našteli vam bomo nekaj problemov, ki so izstopali v času pred zadnjimi volitvami leta 2004. Ocenite, kakšno je stanje glede teh problemov sedaj, dve leti po volitvah. Ali je stanje danes boljše, slabše ali se ni nič spremenilo?.*

V ocenjevanje smo vključili: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, razmere v zdravstvu, korupcijo in odnose s sosednjimi državami. Rezultati so prikazani v tabeli 2.3 in ilustrirani v grafu 20.

STANJE GLEDE NAŠTETIH PROBLEMOV, DVE LETI PO VOLITVAH

(prikaz za skrajni vrednosti: 1-danes boljše in 3-danes slabše)

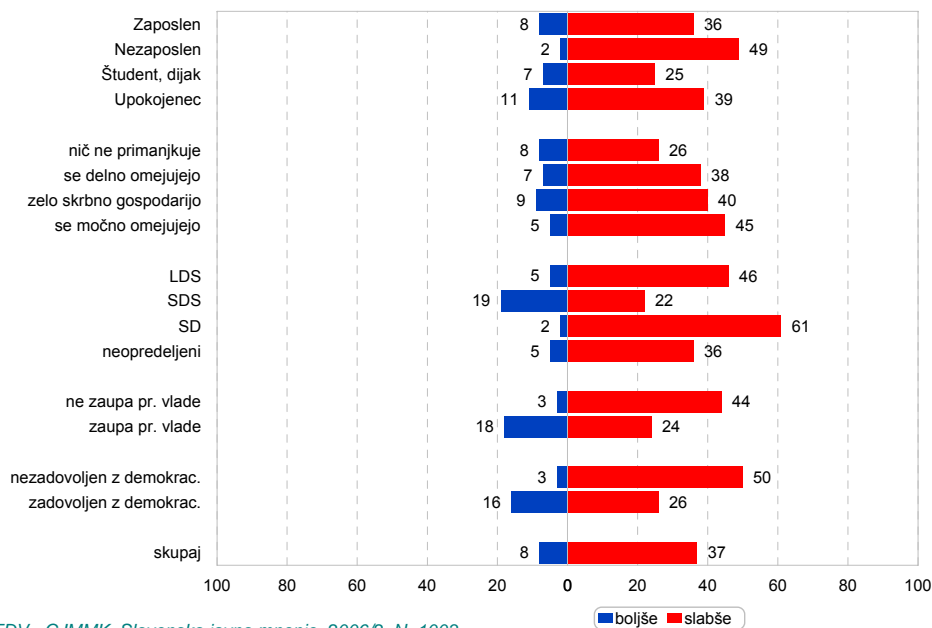
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Pokaže se, da na vseh petih preizkusnih točkah kritične ocene (danes slabše) močno presegajo pozitivne ocene (danes boljše); v celoti gledano pa povsod prevladaje ocene "nič se ni spremenilo". Ker so bila ocenjevana področja v središču predvolilnega spopada in negativnega ocenjevanja takratnih nosilcev oblasti, lahko sodimo, da pomeni stališče "nič se ni spremenilo" v bistvu kritična ocena aktualnih razmer. Tudi če ta vidik zanemarimo, je očitno, da vsaj za tri od petih področij prevladajo izrazito negativne presoje razmer. To še posebej velja za področje "vpletanja politike v gospodarstvo", saj dve petini vseh meni, da je stanje glede tega danes slabše, dve petini pa, da se glede tega ni nič spremenilo. Enako velja tudi za področje "socialnega položaja delavcev": dobra tretjina vseh meni, da je stanje glede tega danes slabše, slaba polovica, da se na tem področju ni nič spremenilo; pa tudi za področje "preprečevanja korupcije" velja, da slabi dve petini vseh razmere ocenjuje kot slabše, nadaljnji dve petini pa, da se na tem področju ni nič spremenilo. Ocene sprememb na področju zdravstva in odnosov s sosednjimi državami pa niso tako izostreno kritične. In vendar dobra tretjina vseh vprašanih meni, da so razmere na področju zdravstva danes slabše kot leta 2004 in dobri dve petini, da se razmere niso nič spremenile. Tudi tu je kritičnost več kot očitna.

Pregled rezultatov *strukturne analize* je prikazan v grafih 21 do 24. Potrdi se, da na opredeljevanje do posameznih področij (bolj ali manj) izrazito vplivajo socialno-demografske in nazorske spremenljivke.

Graf 21

STANJE DVE LETI PO VOLITVAH - SOCIALNI POLOŽAJ DELAVCEV

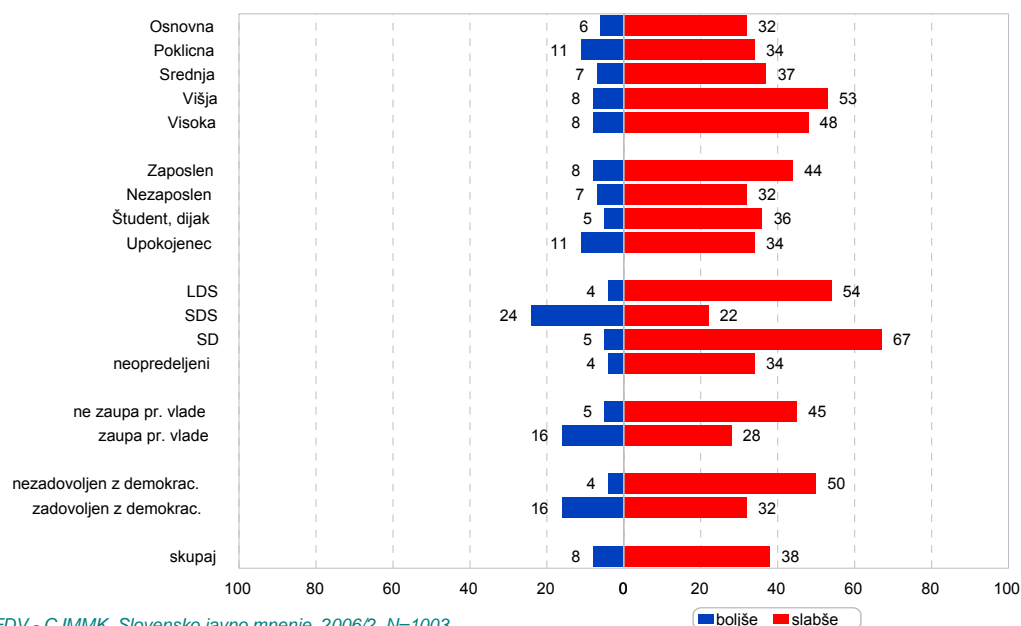
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Tako graf 21 ilustrira, da so najbolj kritični ocenjevalci razmer "socialnega položaja delavcev" preferenti SD, nezadovoljni s stanjem demokracije, nezaposleni, pa tudi tisti, ki se materialno močno omejujejo, preferenti LDS itd. Da so se stvari premaknile na boljše, pa menijo predvsem preferenti SDS, zadovoljni s političnimi razmerami itd.

Tudi v ocenjevanju "vpletanja politike v gospodarstvo" močno prevlada kritičen poudarek. Kot kritiki razmer na tem področju izstopajo preferenti SD, LDS, višje in visoko izobraženi ter vsi zaposleni, pa tudi skupine, ki so nezadovoljne s političnimi razmerami. Le preferenti SDS so v ocenah socialnega položaja delavcev "uravnoteženi": ena petina (19%) jih meni, da so razmere danes boljše, dobra petina (22%) pa, da so slabše.

Graf 22

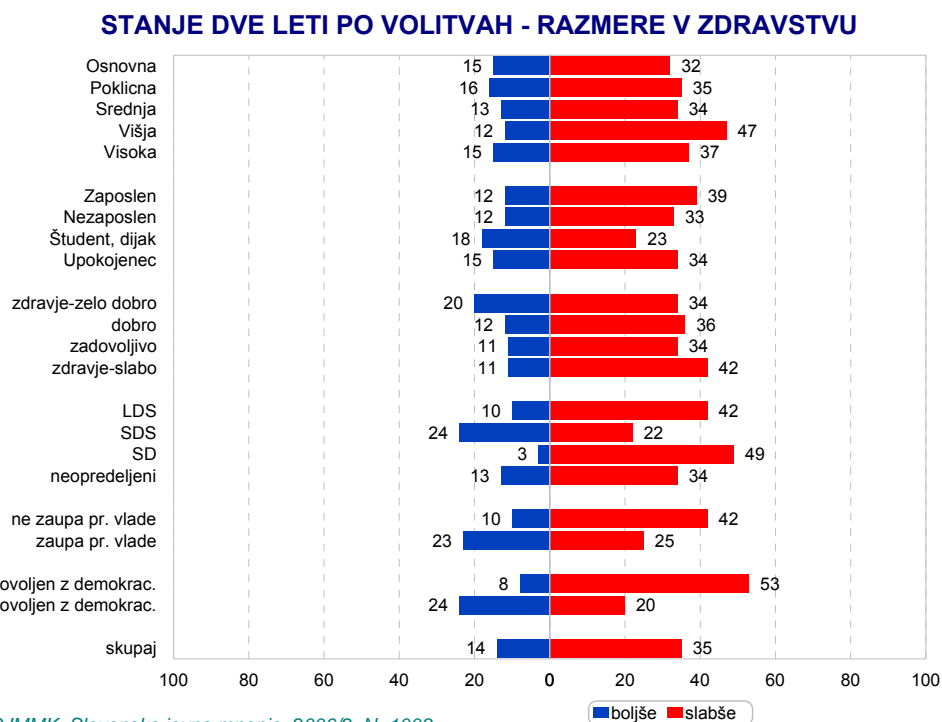
STANJE DVE LETI PO VOLITVAH - VPLETANJE POLITIKE V GOSPODARSTVO

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

V ocenjevanju razmer na področju zdravstva, glede na stanje v letu 2004, izrazito izstopi ocena o spremembah "na slabše", pa čeprav ljudje stanje na področju zdravstva na sploh ne ocenjujejo tako kritično kot razmere na drugih področjih. Da so se stvari na področju zdravstva spremenile na slabše, najpogosteje poudarjajo višje in visoko izobraženi, zaposleni, še posebej preferenti SD (49%), LDS in na sploh skupine respondentov, ki so nezadovoljne s političnimi razmerami (nezadovoljni z demokracijo: 53%). Med kritičnimi ocenjevalci razmer na področju zdravstva so izrazito tudi ljudje, ki svoje zdravstveno stanje ocenjujejo kot slabo. Slednji ne izrekajo posredovanih vtisov, temveč lastne zaznave razmer na področju zdravstva (graf 23).

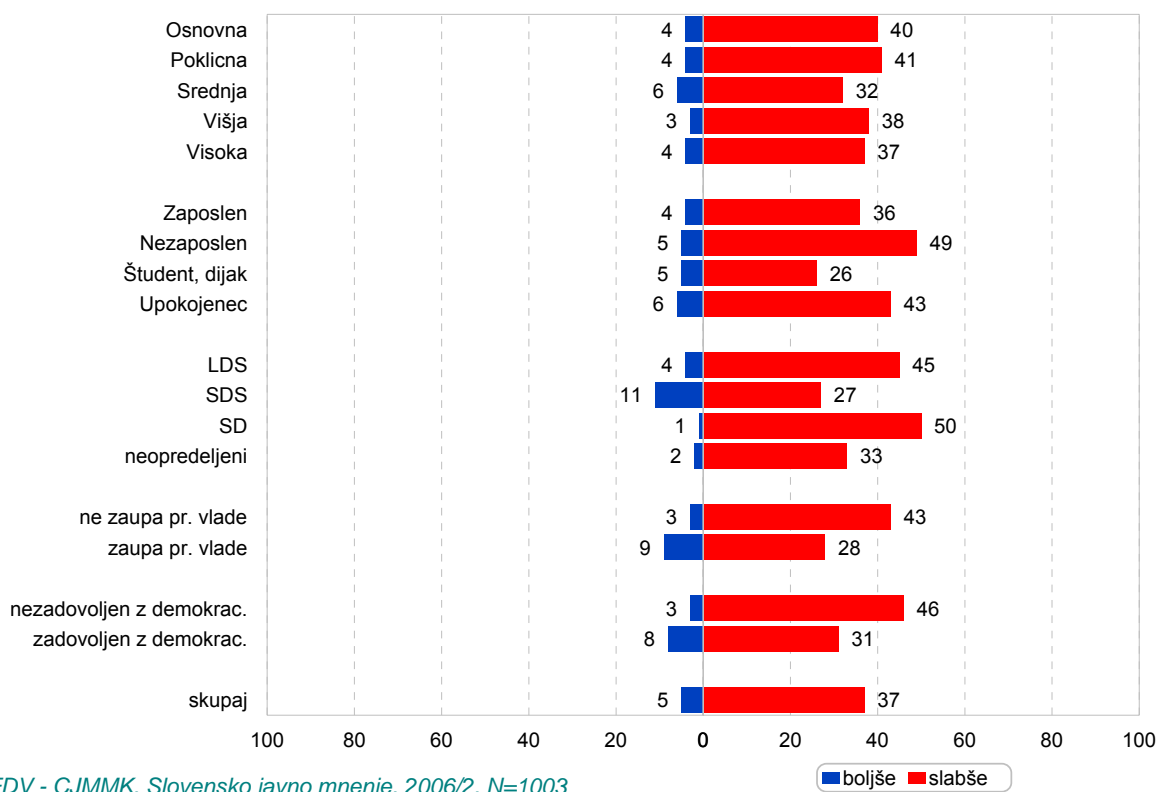
Graf 23

In končno nam ostane še področje korupcije. Da se oblast ni spopadala s pojavi korupcije, da je pri tem bila neuspešna, pa celo, da je bila sama korumpirana – so bili najpogostejši očitki LDS-ovi vladni koaliciji v času pred volitvami. Seveda se na tem mestu ne spuščamo v presojo utemeljenosti očitkov tedaj, pa tudi ne v presojo razmer na tem področju v zadnjih dveh letih, v obdobju nove SDS-jeve koalicijske vlade. Mnenjska raziskava posreduje le predstave ljudi o korupciji in o eventualnih spremembah, do katerih je v zvezi s preprečevanjem korupcije in klientelizma prišlo v obdobju zadnjih dveh oz. treh let. Pokaže se, da je ta presoja izrazito kritična. Kritičnost se izraža v močno prevladujoči oceni, da se "nič ni spremenilo" (58%)! In dodatno, skoraj dve petini vseh (37%) ocenjevalcev meni, da so se razmere spremenile "na slabše". Le majhna skupina posameznikov (5%) meni, da so se razmere glede korupcije spremenile na bolje. Ocenjevalci sprememb "na bolje" so sicer prisotni v vseh opazovanih skupinah, zgostke takih pogledov pa vendarle razkrijemo med preferenti SDS (12%), NSI in SNS (10%), pa tudi med tistimi, ki negativno vrednotijo socializem (9%), ki zaupajo predsedniku vlade (9%) itd.

Sicer pa analiza (graf 24) pokaže, da so najbolj kritični ocenjevalci razmer na področju korupcije preferenti DESUS (58%), preferenti SD (50%), nezaposleni (49%), levo usmerjeni (48%), nezadovoljni z demokracijo (46%), preferenti LDS (45%), upokojenci (43%), itd.

STANJE DVE LETI PO VOLITVAH - KORUPCIJA

3.0 Pogledi na reforme

3.1 Pogledi na reforme – splošno

Ta vprašanja, z izjemo prvega, so bila izbrana pod vplivom vladnega reformnega paketa jeseni 2005. Prvo, ki meri splošen odnos do reform, je povzeto iz nemške raziskovalne prakse⁴. Vprašanje glasi: *Spodaj so zapisani trije značilni pogledi na družbo, v kateri živimo. Kateri izmed njih je najbližje vašemu mnenju?*

1 – našo družbo, tako kot je sedaj, je treba braniti pred vsakršnim spreminjanjem

2 – našo družbo je treba postopoma izboljšati z reformami

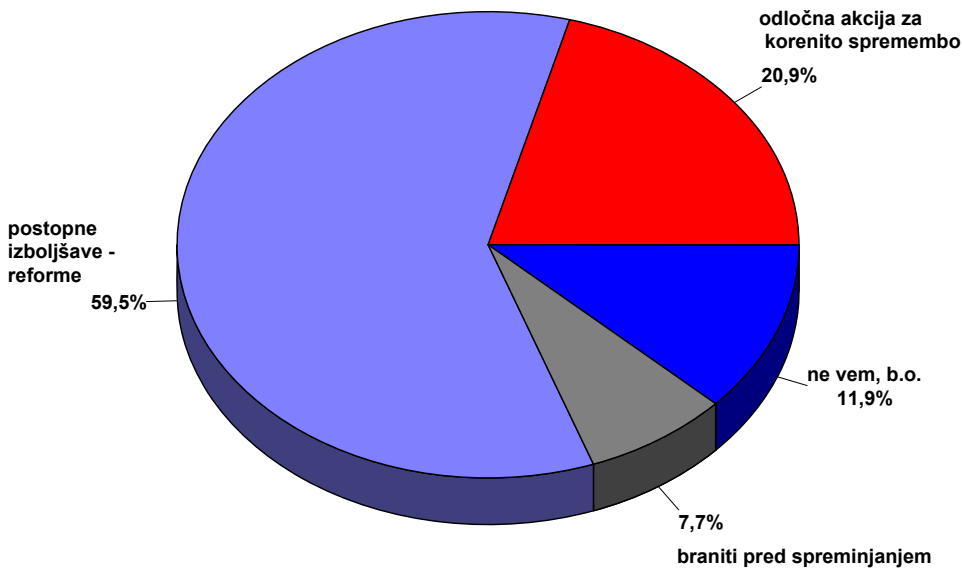
3 – z odločno akcijo je treba korenito spremeniti celoten način delovanja naše družbe

Prvotna formulacija tretje modalitete je glasila: "z revolucionarno akcijo"; to formulacijo smo v pripravi raziskave SJM 2003 preoblikovali tako, da od tedaj glasi "z odločno akcijo" in pri tem pričakovali, da bo ta formulacija značilno vplivala na zgoščanje odgovorov.

Razpršitev odgovorov na vprašanje je prikazana v grafu 25. Velika večina vseh se je ob raziskavi SJM 2006 opredelila za "postopne izboljšave z reformami" (59.5%), za "odločno akcijo korenite spremembe celotnega načina delovanja naše družbe" se je opredelila ena petina (20.9%) respondentov, za obrambo vsega obstoječega pred spremembam pa 7.7%; neopredeljenih je ostalo 11.9%.

⁴ ZUMA, Mannheim: Allbus, Nemška longitudinalna "splošna prebivalstvena raziskava".

VAŠ POGLED NA DRUŽBO, V KATERI ŽIVIMO

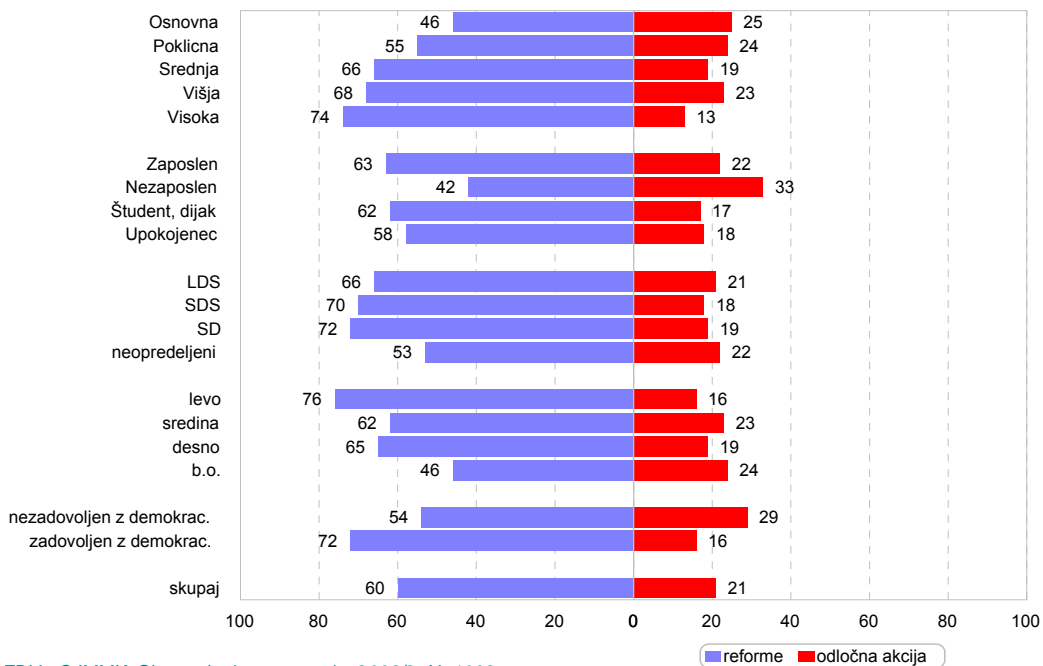

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje 2006/2, N=1003

Strukturalna analiza (graf 26) pokaže, da opredeljevanje za postopne izboljšave z reformami korelira z izobrazbo: daleč najbolj se za tak potek spreminjanja zavzemajo visoko (74%) in višje (68%) izobraženi, medtem ko poklicno (55%) in osnovnošolsko (46%) izobraženi ostajajo pod povprečjem. Za postopne reforme se močno zavzemajo tudi zaposleni na sploh (63%) ter dijaki in študentje (62%), pripadniki obeh srednjih starostnih skupin (od 30 do 45 let in od 46 do 60 let: 63%), prebivalci mest (67%). Med opredeljenimi za postopne reforme močno izstopajo še levo samoopredeljeni (76%), preferenti SD (72%), pa tudi vodilni delavci (70%), slojno višje uvrščeni (68%) itd.

Graf 26

POGLEDI NA DRUŽBO, V KATERI ŽIVIMO

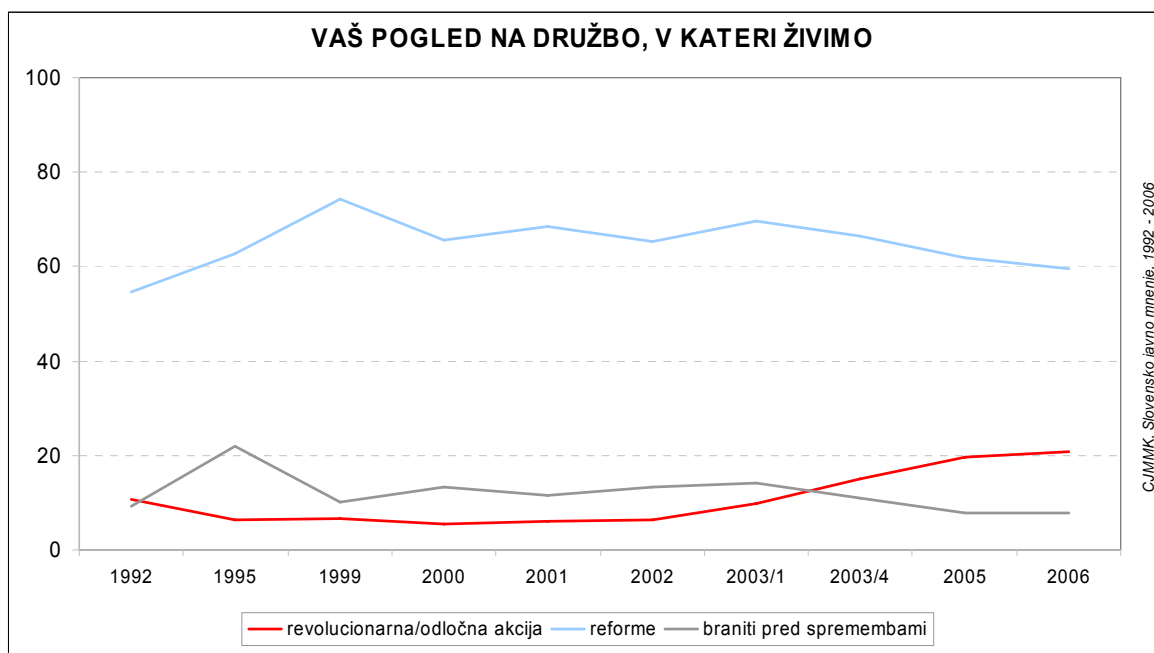
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Za spreminjanje z "odločno akcijo" so najbolj zavzeti nezaposleni (33%), osnovno (25%) in poklicno (24%) šolani, pa tudi nezadovoljni z demokratičnostjo razmer (29%), tisti, ki negativno vrednotijo kapitalizem (23%), ki bolj vrednotijo enakost kot svobodo (26%), ki se uvrščajo na dno slojne lestvice (26%), izvršilni delavci (25%) itd. Šele poglobljena analiza lahko postopoma razjasni, za kakšno vrsto "odločnih akcij" se ti zavzemajo. Akterji "odločnega spreminjanja družbe", vsaj v zadnji meritvi, niso predvsem nosilci t.i. lustracijskih konceptov, temveč prej nasprotno.

Oglejmo si še, kaj označuje skupino nosilcev zavzemanja za "obrambo pred vsakršnim spreminjanjem". To stališče pogosteje izrekajo nižje izobraženi (osnovnošolsko: 13%), nezaposleni (11%), preferenti DESUS (19%) in SLS (16%) itd; stališče je protireformno in nostalgično usmerjeno k preteklosti. Glede na zastopanost v populaciji pa je marginalno.

Medčasovne primerjave ilustrira graf 27, ki pokaže, da se zavzetost za postopne reforme vse od prve meritve (1992) giblje oz. ohranja na visoki ravni (okoli 70%); rahlo zmanjševanje deleža teh stališč v preseku 2003-2006 gre deloma na račun povečanega zavzemanja "za odločno akcijo". V istem obdobju upade delež protireformnih stališč, kar dodatno vzbuja prej nakazan razmislek o tem, za kakšne "odločne akcije" pravzaprav gre.

Graf 27

3.2 (Ne-)zaželeni reformni ukrepi

Iz mednarodnih komparativnih virov (ISSP 1989, Role of Government) smo povzeli vprašanje: *Našteli vam bomo nekaj ukrepov, ki jih lahko sprejme vlada v zvezi s sedanjim gospodarskim položajem. Za vsakega od njih nam povejte, ali ga priporočate ali odsvetujete.* Navedenih je bilo šest področij ocenjevanja – in sicer: zmanjšanje izdatkov države; financiranje programov zaposlovanja; manj zakonskih predpisov za gospodarstvo; podpora industriji pri razvoju novih proizvodov in tehnologije; podpora nazadujočim vejam industrije, da bi zagotovili delovna mesta. Pri zadnji meritvi

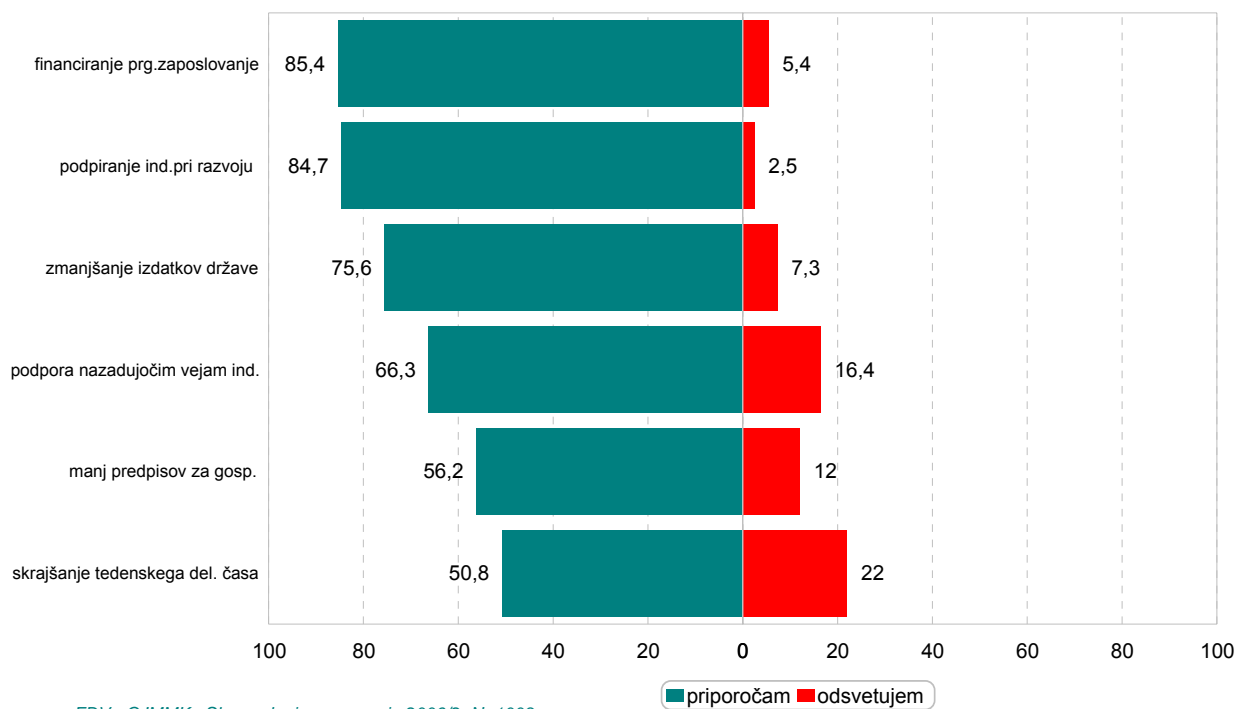
je bila dodana še dilema glede "skrajšanje tedenskega delovnega časa, da bi tako ustvarili nova delovna mesta". Ocenjevanje je potekalo s pomočjo 5-stopenjske lestvice.⁵

Gornje vprašanje je bilo oblikovano za testiranje predstav ljudi o alternativnih konceptih države. Testirane modalitete oz. vidiki razčlenjujejo razumevanje funkcij sodobne države v poljih ekonomije in sociale (solidarnosti). Pregled dobljenih rezultatov (graf 28) pokaže, da velika večina respondentov med naloge države uvršča "financiranje programov zaposlovanja" (85%), "podpore industriji pri razvoju novih proizvodov in tehnologij" (85%) ter "podpore nazadujočim vejam industrije, da bi zagotovili delovna mesta" (66%); hkrati se večina vseh opredeljuje za "zmanjšanje izdatkov države" (76%) in zmanjševanje normativnega poseganja države v sfero gospodarstva (56%).

Graf 28

POGLEDI NA VLOGO DRŽAVE: PRIPOROČAM OZ. ODSVETUJEM

(seštevek odgovorov: 1-močno priporočam + 2-do neke mere priporočam in 4-do neke mere odsvetujem + 5-močno odsvetujem)

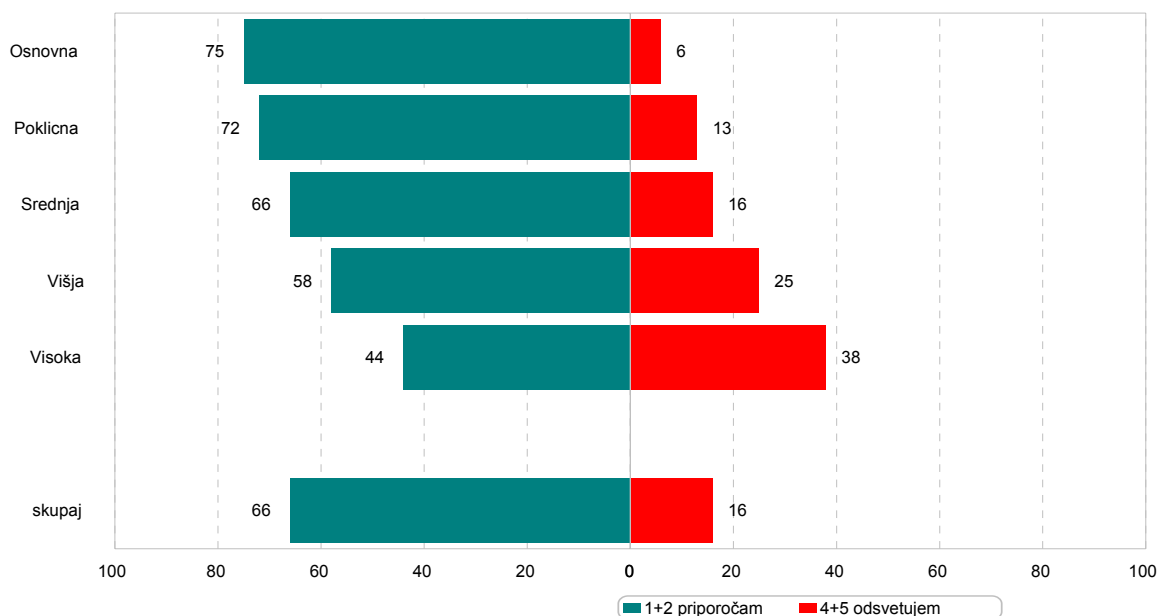

Strukturalna analiza ne nakaže značilnih razlik v opredeljevanju. Graf 29 ilustrira vpliv izobrazbe na opredeljevanje do "podpore nazadujočim vejam industrije": višje in visoko izobraženi so do te oblike poseganja države v ekonomijo mnogo bolj zadržani oz. jo izraziteje odsvetujejo.

⁵ Lestvica 1 – močno priporočam / 5 – močno odsvetujem

PODPORA NAZADUJOČIM VEJAM INDUSTRIJE, DA BI ZAGOTOVILI DELOVNA MESTA

(seštevek odgovorov:1-močno priporočam+2-do neke mere priporočam in 4-do neke mere odsvetujem+5-močno odsvetujem)

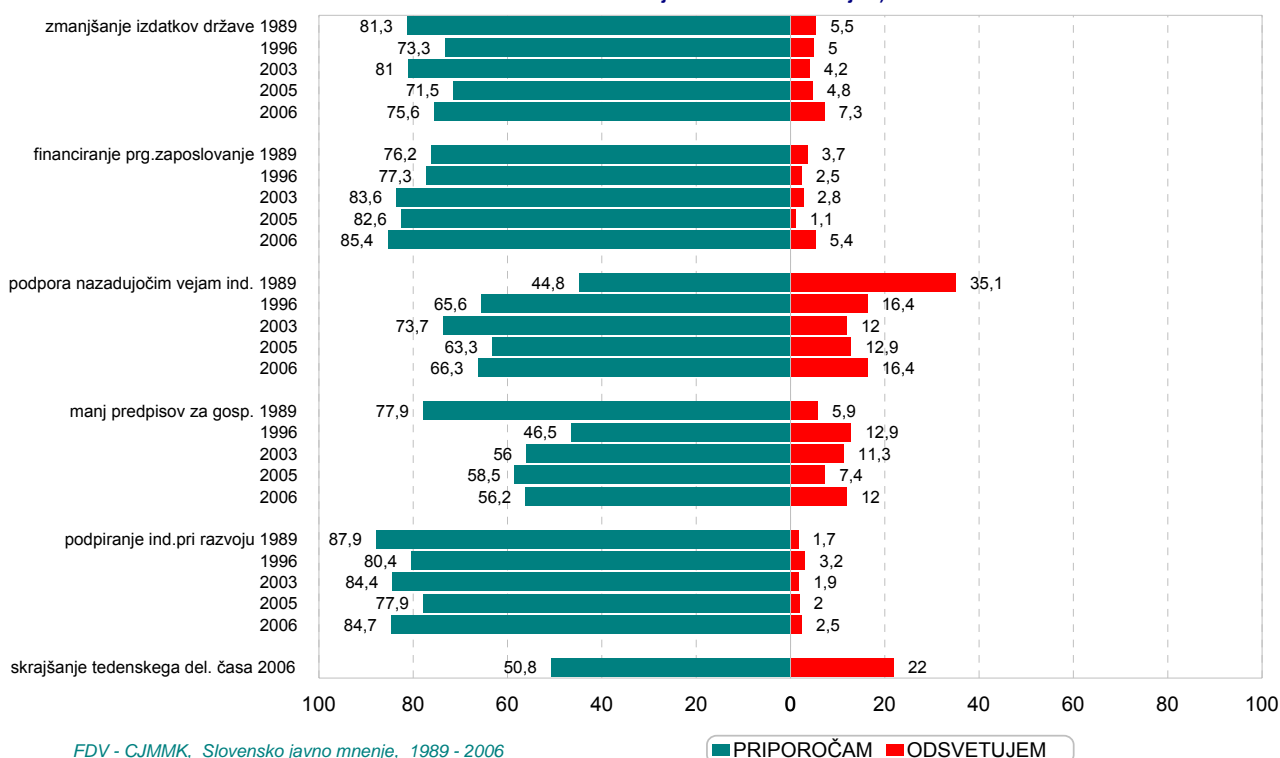

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Medčasovna analiza tega sklopa temelji na petih meritvah, opravljenih v obdobju 1989 – 2006. Pokaže se, da razen v primeru prve meritve (1989), ni odstopanj: dobljene ocene so enoznačne in monotone. To izrazito velja za stališča v zvezi z "zmanjševanjem izdatkov države", "financiranjem programov zaposlovanja" in v zvezi s "podporo industriji pri razvoju". Nihanja v opredeljevanju v opazovanem obdobju beležimo le v zvezi s "podporo nazadujočim vejam industrije" ter v zvezi z normativnim poseganjem države v polje gospodarstva. V prvem primeru (graf 30) se leta 1989 močno izrazi stališče, da vlaganja v propadajočo industrijo ni racionalno. Hkrati se – in to z visoko podporo (na ravni 78%) – respondenti opredeljujejo proti normativnemu poseganju države v polje gospodarstva. Tudi tu se pokaže, da so ljudje koncem 80-ih let glede na družbeno in ekonomsko krizo, v kateri se je nahajala takratna slovenska oz. jugoslovanska družba, dosti bolj racionalno kritično presojali alternativna ravnanja države. S prehodom v tranzicijo ta kritična nota otopi.

POGLEDI NA VLOGO DRŽAVE: PRIPOROČAM OZ. ODSVETUJEM

(seštevek odgovorov: 1-močno priporočam + 2-do neke mere priporočam in 4-do neke mere odsvetujem + 5-močno odsvetujem)

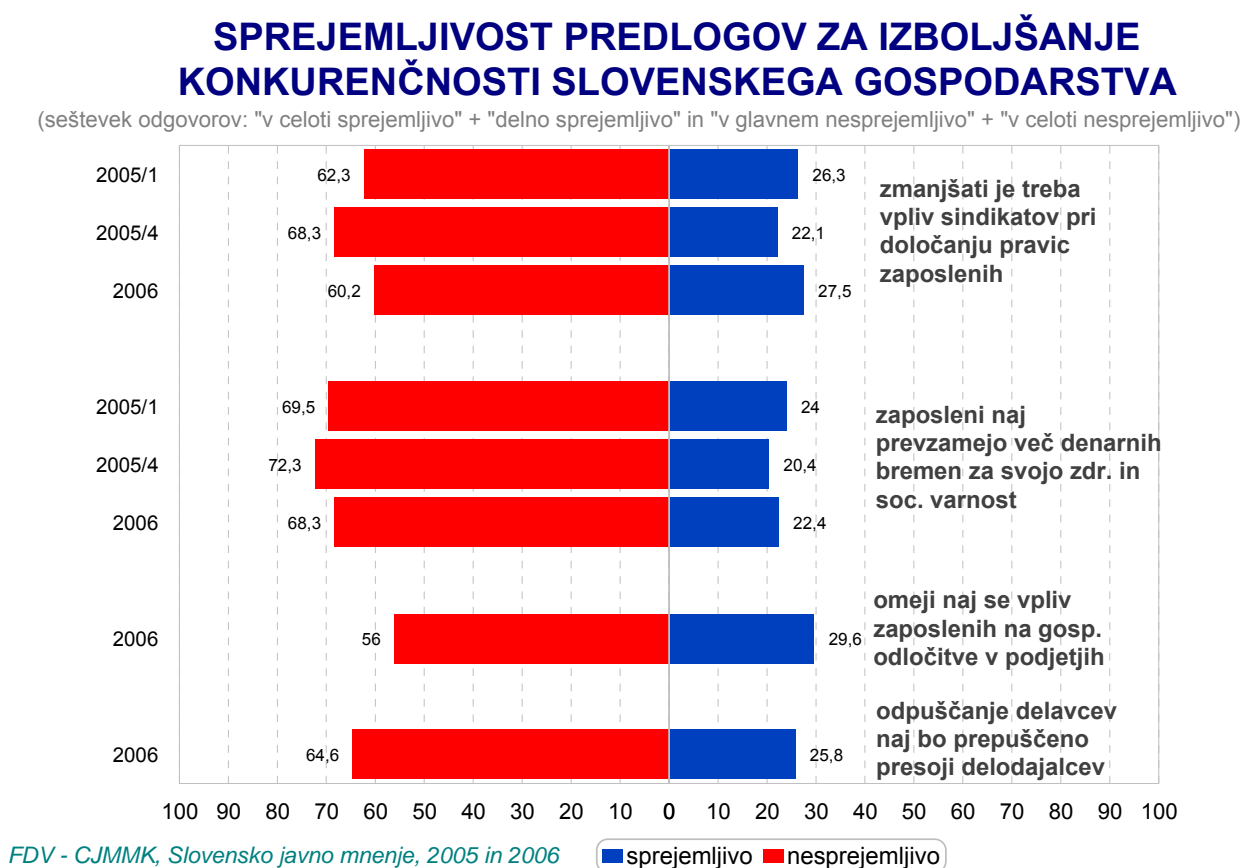
Mednarodne primerjave tega sklopa vprašanj omogočajo meritve ISSP, 1996. Tedaj se je pokazalo, da se s svojimi visokimi deleži pritrjevanih stališč ("močno priporočam", "do neke mere priporočam") ob prej nakazanih vprašanjih Slovenija uvršča skupaj z drugimi evropskimi državami. Tako, denimo, se v zahtevi "zmanjševanje izdatkov države" Slovenija uvršča za Francijo, skupaj z Nemčijo in Madžarsko, medtem ko za to skupno držav vidno zaostajajo Češka, Poljska, Velika Britanija itd. Slovenija močno izstopa v zahtevah za financiranje programov zaposlovanja, skupaj z njo pa to zahtevo enako močno poudarjajo tudi Britanci, Madžari, Italijani, Poljaki in Francozi; manj pa ta zahteva izstopa pri Čehih in Švedih itd. Glede pravnega preroguliranja gospodarstva se med opazovanimi desetimi državami oblikujeta nekako dve skupini: prva poudarja ta kritični vidik, tvorijo jo ZRN, Slovenija, Italija in še posebej Francija. V drugo pa se uvrščajo Čehi, Poljaki, pa tudi Švedi Britanci itd. – in dajejo manjši poudarek temu vidiku. V zahtevi za podporo industriji pri razvoju novih proizvodov in tehnologij Slovenija izstopa v vrh, za njo, visoko, se uvrščajo še Nemci, Britanci, Irci, Francozi; nekaj manj poudarjen pa je ta vidik pri Švedih. Tudi pri podpori nazadujočim vejam industrije Slovenci močno izstopamo skupaj z Nemci, še posebej bivšimi Vzhodnimi Nemci, pa tudi Italijani, Irci; mnogo manj pa je ta zahteva izražena pri Čehih itd. In končno se v zvezi z zahtevo po skrajšanju tedenskega delovnega časa Slovenci med desetimi opazovanimi nacijami uvrščamo za Francozi in Vzhodnimi Nemci, skupaj s Švedi, Italijani itd.; pri podpiranju skrajšanja delovnega časa močno zaostajajo Madžari, Čehi in Poljaki.

3.3 Odzivi na konkretne reformne predloge

Operacionalizacijo tega sklopa smo pripravili jeseni 2005. Na osnovi javne razprave in polemik smo tako povzeli dilemi o "negativnem vplivu sindikatov na vzpodbujanje ekonomskih reform" ter o obsegu "solidarnosti pri zagotavljanju zdravstvenega in socialnega varstva". V zasnovo raziskave SJM 2006 pa smo dodali še dilemo v zvezi z "vplivom zaposlenih na gospodarsko odločanje" ter odnos do "fleksibilizacijo odpuščanja delavcev po presoji delodajalcev". Vprašanje je glasilo: *V zadnjem času poteka razprava o tem, kako izboljšati konkurenčnost slovenskega gospodarstva doma in na tujem. Navedli vam bomo nekaj idej in predlogov iz te razprave, vi pa povejte, ali se vam zdijo sprejemljivi ali ne?.* Merjenje je potekalo s pomočjo 4-stopenjske lestvice.⁶

Dobljeni rezultati so prikazani v grafu 32, vključno z medčasovnimi primerjavami.

Graf 32

Odnos do sindikatov. Grafa 32 in 33 pokažeta, da je v javnosti odprta razprava o protireformnih učinkih delovanja sindikatov oz. javna politično-kritična obravnava sindikatov dobila svoj odmev. Dobra četrtina vprašanih namreč pristaja na možnost, da je v prid izboljšanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva potrebno zmanjšati vpliv sindikatov na odločanje o osnovnih pravicah delavcev. Takšno stališče nadpovprečno pogosto izrekajo menedžerji (vodje sektorjev in vodilni: 38% oz. 37%), desno samoopredeljeni (36%), preferenti SDS (35%), pa tudi dijaki in študenti (37%) itd. Hkrati pa se jasno oblikuje tudi nasprotno stališče, ki je prevladujoče. Proti zmanjševanju vpliva sindikatov pri določanju pravic zaposlenih se izraziteje kot v povprečju (60%) izrekajo višje (75%)

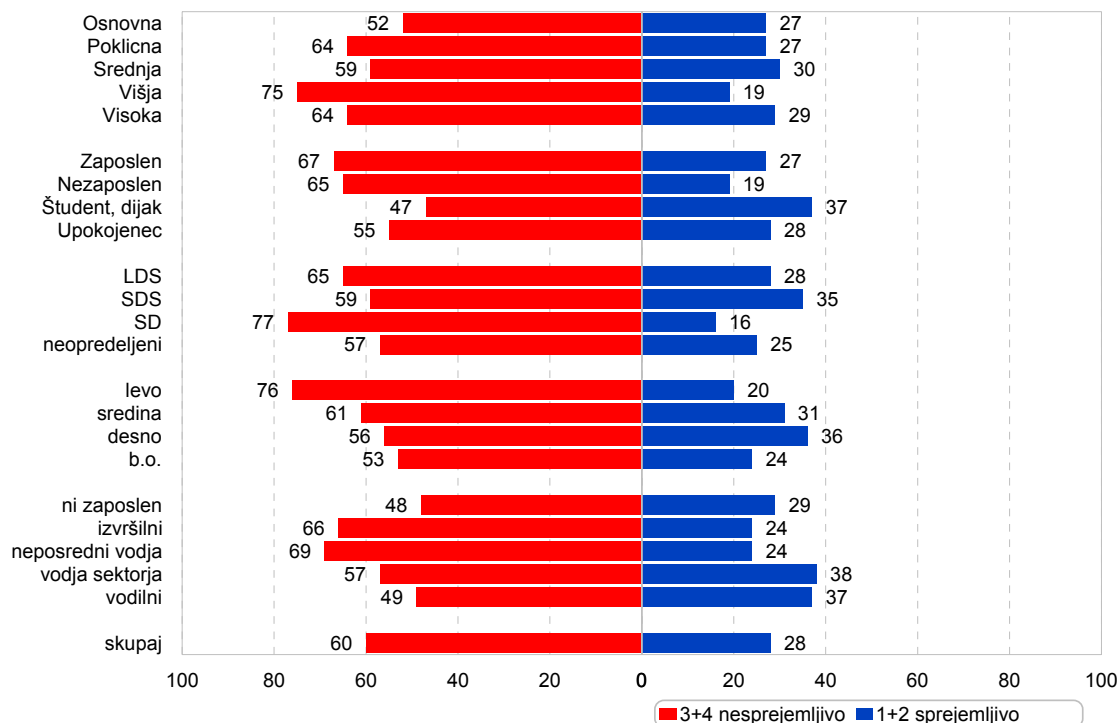
⁶ Lestvica: 1 – v celoti sprejemljivi / 4 – v celoti nesprejemljivi

in visoko izobraženi ter poklicno šolani (64%), vsi zaposleni (67%) in nezaposleni (65%), preferenti SD (77%), levo samoopredeljeni (76%) itd.

Graf 33

ZMANJŠATI JE TREBA VPLIV SINDIKATOV PRI DOLOČANJU PRAVIC ZAPOSLENIH

(seštevek odgovorov: 1-v celoti sprejemljivo+2-delno sprejemljivo in 3-v glavnem nesprejemljivo+4-v celoti nesprejemljivo)

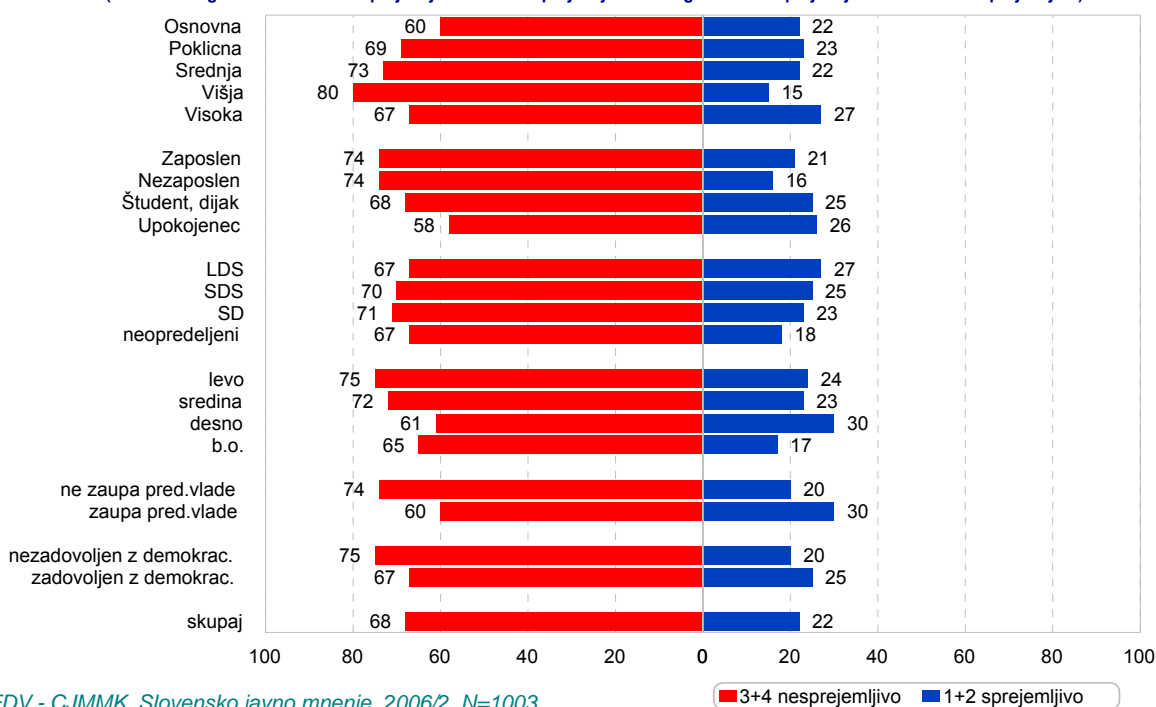

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

Solidarnost na področju zdravstva in socialnega varstva. Graf 34 potrdi že prej ugotovljeno prevladujočo usmerjenost respondentov k ohranjanju solidarnostnih osnov pri zagotavljanju zdravstva in socialne varnosti. Da bi se v prid boljše konkurenčnosti slovenskega gospodarstva morali odpovedati solidarnostnim zasnovam zdravstvenega in socialnega varstva, sicer v povprečju meni nekaj manj kot četrtina (okoli 22%) respondentov, nekaj bolj kot v povprečju pa temu stališču pritrjujejo visoko izobraženi (27%), desno samoopredeljeni (30%) ter tisti, ki zaupajo vladi (30%) in so zadovoljni z demokratičnostjo razmer (25%). Idejo o odpravi solidarnosti na tem področju odklanja več kot dve tretjine (68%) vseh respondentov. Še posebej izrazito pri tem izstopajo višje (80%) ter srednje izobraženi (73%), zaposleni in nezaposleni (74%), levo samoopredeljeni (75%), nezadovoljni z demokratičnostjo razmer (75%), pa tudi preferenti SDS (70%) itd.

ZAPOSLENI NAJ PREVZAMEJO VEČ DENARNIH BREMEN ZA SVOJO ZDRAVSTVENO IN SOCIALNO VARNOST

(seštevek odgovorov: 1-v celoti sprejemljivo+2-delno sprejemljivo in 3-v glavnem nesprejemljivo+4-v celoti nesprejemljivo)

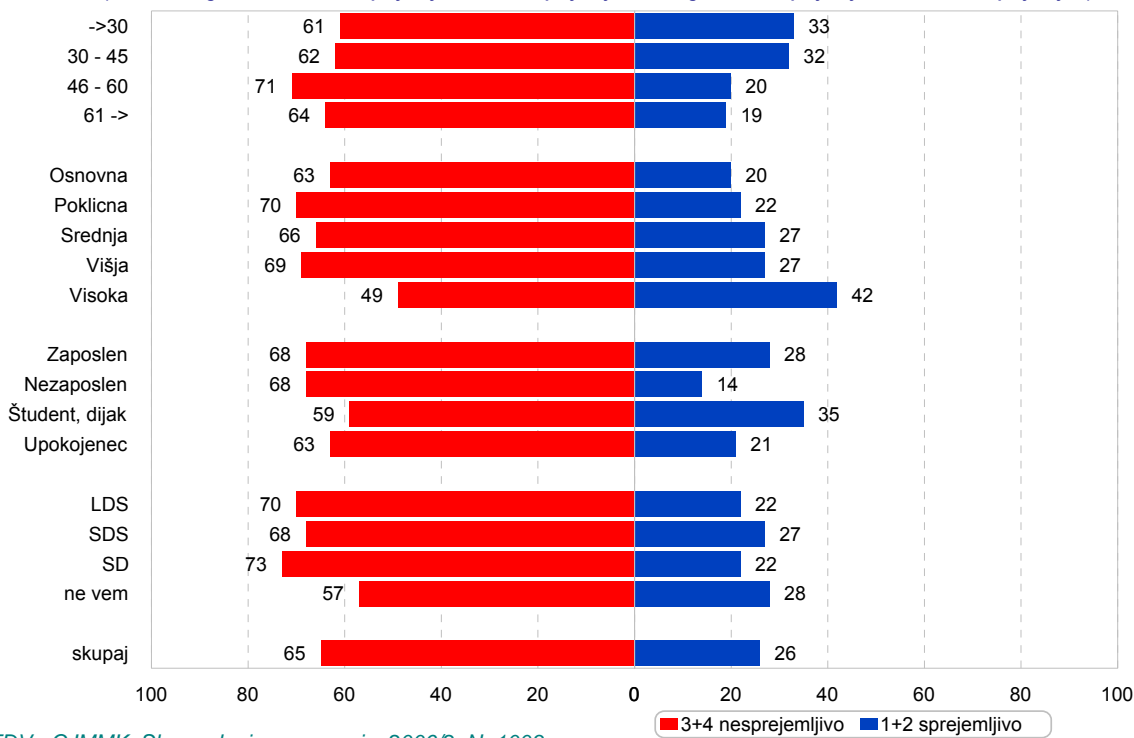
FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

■ 3+4 nesprejemljivo ■ 1+2 sprejemljivo

Odpuščanje delavcev v rokah delodajalcev. Podobno kot v zvezi z odpravo solidarnosti na področju zdravstvenega varstva, se oblikuje delna podpora ideji o povečevanju pooblastil delodajalcem pri odpuščanju: dobra četrtina vseh (26%) to idejo sprejema, še posebej podprta pa je med mlajšimi (do 30 let: 33%), visoko izobraženimi (42%), dijaki, študenti (35%) itd. Najnižjo podporo tej ideji pa izrekajo nezaposleni (14%), torej tisti, ki imajo osebne izkušnje z odpuščanjem sicer – in to ob relativno visokem sedanjem pravnem varstvu zaposlitve. Kar dve tretjini (65%) vseh respondentov to idejo zavrača kot nesprejemljivo. Zavračanje pa še posebej izstopa med poklicno (70%) ter višje (69%) izobraženimi, med respondenti iz starostne skupine od 46 do 60 let (71%), med vsemi zaposlenimi in nezaposlenimi (68%) in še posebej med preferenti SD (73%), LDS (70%) in SDS (68%).

ODPUŠČANJE DELAVCEV NAJ BO PREPUŠČENO PRESOJI DELODAJALCEV

(seštevek odgovorov: 1-v celoti sprejemljivo+2-delno sprejemljivo in 3-v glavnem nesprejemljivo+4-v celoti nesprejemljivo)

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2006/2, N=1003

3.4 Pogledi na predloge sprememb, ki zadevajo položaj in pravice zaposlenih

Vprašanje: *Pogajanje med sindikati in delodajalci zadevajo tudi povsem konkretne predloge v zvezi s položajem in pravicami zaposlenih. Povejte, ali se vam zdijo navedeni predlogi sprejemljivi ali ne?* Vključeni so vidiki: dvig starostne meje za upokojitev; ukinitvev dodatkov za delovno dobo; ukinitvev nadomestil za prevoz na delo in prehrano; odprava regresa za dopust in rekreacijo; zmanjšanje bolniških nadomestil; odpravo spodnje meje minimalne plače; podaljševanje delovnega časa. Izražanje stališč je potekalo v obsegu 4-stopenjske lestvice⁷. Podatki so prikazani v tabeli 3.4 in grafu 36.

Tri doslej opravljene meritve z gornjim vprašanjem, vključno z zadnjo (november 2006), pokažejo, da se ocenjevalcem ponujeni predlogi sprememb večinsko (v obsegu od 61% do 74%) zdijo "v celoti" nesprejemljivi; ko pa dodamo še deleže tistih, ki menijo, da so ti predlogi "v glavnem" nesprejemljivi, pa se deleži odklonilnih odgovorov gibljejo v obsegu od 83% do 91%! Delno odmikanje od prevladujočega odklonilnega odgovarjanja opazimo le pri "dvigu starostne meje za upokojitev" (13%) ter "odpravi spodnje meje minimalne plače" (13%). Tako se za odpravo spodnje meje minimalne plače pogosteje kot v povprečju odločajo nosilci nižjih (15%) in srednjih (20%) vodstvenih vlog pri delu, bolj zadovoljni z materialnimi razmerami v družini (17%), desno samouvrščeni (16%), visoko izobraženi (15%), preferenti SDS in NSI (17%) itd. Za dvig starostne meje za upokojitev pa se pogosteje odločajo najstarejši (61 let in več: 16%), visoko izobraženi (23%), materialno dobro preskrbljeni (18%), višje slojno uvrščeni (17%), pa tudi preferenti SD

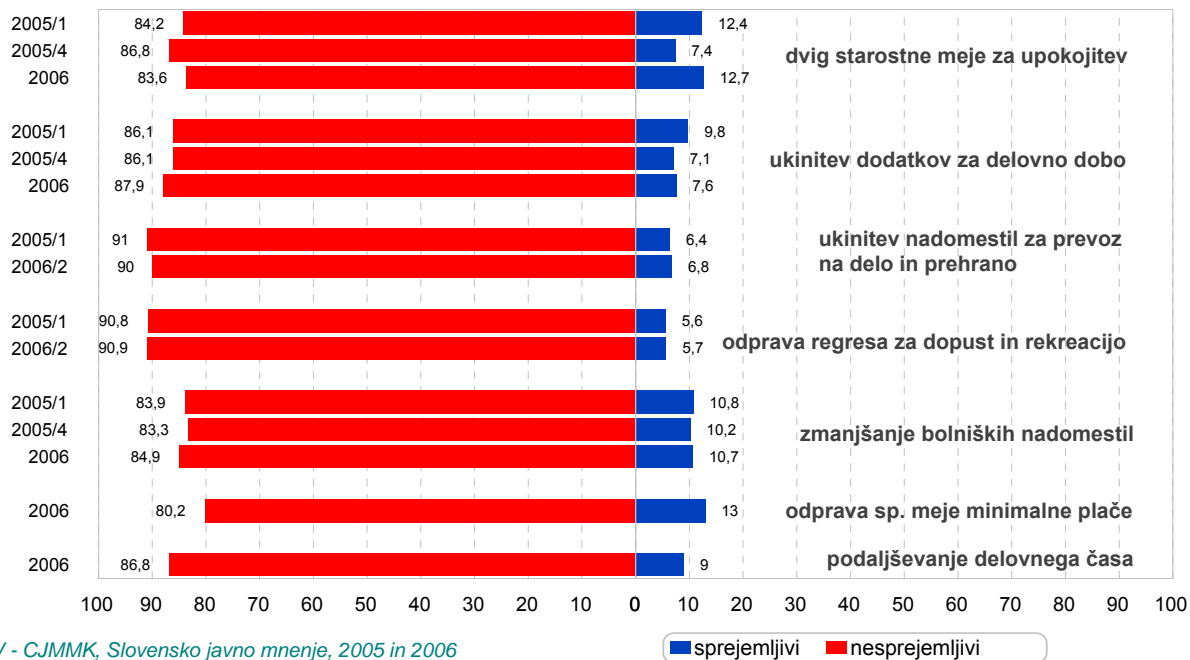
⁷ Lestvica: 1 – v celoti sprejemljivi / 4 – v celoti nesprejemljivi

(16%) in LDS (15%). Sicer pa seveda tudi za vse v preizkus vključene kategorije velja večinsko in prevladujoče opredeljevanje o nesprejemljivosti teh posegov v položaj in pravice zaposlenih.

Graf 36

SPREJEMLJIVOST KONKETNIH PREDLOGOV V ZVEZI S POLOŽAJEM IN PRAVICAMI ZAPOSLENIH

(seštevek odgovorov: "v celoti sprejemljivi" + "delno sprejemljivi" in "v glavnem nesprejemljivi" + "v celoti nesprejemljivi")

FDV - CJMMK, Slovensko javno mnenje, 2005 in 2006

4.0 Povzetki in zaključki

V tem delovnem poročilu SJM 2006 so prikazani trije problemski sklopi, ki so med seboj tesno povezani: razumevanje vloge države, ocenjevanje delovanja države in odnos do ukrepov, ki jih je vlada zapisala v svoj program reform s ciljem povečevanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.

V prvem delu, ki temelji na operacionalizaciji vloge države (oblikovani v okviru mednarodnega teama ISSP), smo raziskovali in analizirali prevladujoče predstave ljudi o področjih odgovornosti države. Pri tem smo se oprli na dvanajst meritev v obdobju 1989 – 2006, ki pokažejo, da med Slovenci velja vsesplošno prepričanje, da je država dolžna regulirati vsa tista področja in vse tiste odnose, ki zagotavljajo izenačene dostope ljudi do izobrazbe in dela ter solidarnostno urejajo osnovne človekove pravice do dostojnega življenja. To se še posebej pokaže v stališču, da je država (v vsakem primeru – 75.6%, delno 21.8%) odgovorna in dolžna za zagotavljanje zdravstvene oskrbe vseh. Dalje, da je država dolžna zagotavljati dostopnost izobraževalnega sistema tudi tistim, ki jim z lastnimi sredstvi to ni mogoče (zagotavljanje štipendij: v vsakem primeru 70.7%; delno 26.0%) ter da je dolžna zagotavljati življenjski standard upokojujencem in starim (v vsakem primeru 64.4%; delno 31.4%). Med področja, ki jim respondenti pripisujejo visok pomen v delovanju države, je tudi zmanjševanje razlik med bogatimi in revnimi (v vsakem primeru 53.4%; delno 36.2%), pa tudi zagotavljanje delovnih mest, človeku dostojnih prebivališč za tiste, ki si jih sami ne morejo zagotoviti, zagotavljanje življenjskega standarda nezaposlenim itd. Analiza rezultatov raziskav o odgovornosti države v obdobju 1989 – 2006 pokaže, da se v vsem tem času in navkljub sistemskemu prehodu (1991), v prevladujočem vrednotenju ljudi ni nič spremenilo: opredeljevanje je vseskozi izenačeno, ponavljajoče se, lahko bi rekli monotono, z močnim skupnim poudarkom na odgovornosti države za zagotavljanje solidarnostnih odnosov in ohranjanje socialno-regulacijskih vzvodov v ekonomski sferi. Od takšne prevladujoče slike le deloma odstopajo meritve, opravljene leta 1989, torej pred sistemskim prehodom, ko se v pogledih ljudi pokaže nekaj manj zavzemanja za solidarnostno reguliranje razmerij in nekaj več odpornosti proti prevladujočemu egalitarizmu. Tudi preizkus koncepta t.i. državljanskega budžetiranja potrди prej nakazano podobo. Po prepričanju ljudi bi država morala za zagotavljanje zdravja in izobrazbe ljudi namenjati bistveno več sredstev kot doslej, več pa tudi za pokojnine, za podporo nezaposlenim in varstvo okolja. Pokaže se, da so vsi vidiki porabe državnega denarja, ki bi jih lahko uvrstili v solidarnostni koncept socialne države, deležni visoke podpore. Vseskozi so oblike solidarnostne rabe državnega denarja visoko oz. močno

podprte. Ko dobljene rezultate umestimo v mednarodno primerjavo, se pokaže npr., da se v prid povečevanja skladov za zdravstvo Slovenci zavzemajo skupaj z Britanci, Madžari, Poljaki in Čehi; med tistim, ki se zavzemajo za povečevanje izobraževalnih skladov, Slovenci močno prednjačimo, ob nas pa so Britanci, Poljaki, Madžari. Pri zavzemanju za povečevanje pokojninskih skladov Slovenci posebej ne izstopamo pred drugimi, saj se pred nami uvrstijo Poljaki, Irci, Britanci, Madžari itd. Le pri vprašanju denarja za vojsko in obrambo pa med Slovenci ob zadnji (2006) in prvi (1998) meritvi močno prevlada negativen odnos: manj denarja. Zanimivo je, da v svojem zavračanju porabe denarja za vojaške namene danes (2006), v primerjavi z mednarodnimi podatki (1996), Slovenci nič bistveno ne odstopamo od Čehov, Švedov, Britancev, Francozov, Ircev in Nemcev. To kaže, da razpoloženje proti trošenju denarja za vojsko ni izraz kakega novodobnega protisistemskega levičarstva, temveč prej sleditev prevladujočim vrednotnim tokovom, značilnim za sodobno Evropo.

V drugem vsebinskem delu tega poročila je v ocenjevanje postavljena vlada: njena uspešnost oz. neuspešnost. Po mednarodnem programu ISSP povzeto vprašanje o ne/uspešnosti delovanja današnje slovenske vlade pokaže, da za področja zdravstva, ohranjanja življenjskega standarda ostarelim in zagotavljanje varnosti v Sloveniji prevladujejo pozitivne ocene; za področja omejevanja kriminala, boja proti brezposelnosti, omejevanja neenakosti, zaščite pravic delavcev, gradnje neprofitnih stanovanj, pa izrazito prevladujejo negativne ocene. Medletne primerjave 2005/2006 pokažejo, da je v večini presekov novejša ocena slabša od predhodne. Drugi preizkus v tem tematskem okviru, ki je opisan v poročilu, zadeva ocenjevanje sprememb v preseku 2004 – 2006, ki se kažejo kot "spremembe na bolje" ali "spremembe na slabše". Pokaže se, da na področjih: socialni položaj delavcev, vpletanje politike v gospodarstvo, razmere v zdravstvu, korupcija in odnosi s sosednjimi državami (močno) prevladujejo negativne ocene. Glede na izhodiščno točko ocenjevanja, ob zamenjavi izvršilne oblasti koncem leta 2004 velja, da je ocena "nič se ni spremenilo" v bistvu negativna ocena. Na večini opazovanih področij pa je taka negativna ocena dodatno izostrena s stališčem, da so se razmere spremenile "na slabše". Očitno je torej, da ljudje delovanje vlade koncem leta 2006 ocenjujejo (pretežno) negativno in spremembe, ki so nastale v dvoletnem mandatu kot spremembe "na slabše".

V tretjem delu poročila so prikazani rezultati in analiza stališč do reform. Najprej je prikazano večinsko zavzemanje za reforme kot "potek postopnih izboljšav". Tudi medčasovne primerjave v obdobju 1992 – 2006 pokažejo, da je težnja za postopno reformiranje družbe vseskozi prevladujoča in dominantna. Pripravljenost za sprejemanje radikalnih sprememb oz. za "korenito poseganje" v celoten način delovanja družbe je omejena na majhne izbrane skupine.

V tem delu poročila so, na osnovi operacionalizacije v mednarodni raziskavi ISSP, prikazani pogledi ljudi na izbrane vidike reformnih posegov oz. ukrepov. Tudi tu se potrди, da je v izhodišču presoja ljudi visoko vrednotenje socialne države. Tako, denimo, pridobijo visoko podporo programi: financiranja zaposlovanja, zmanjševanja izdatkov države, podpore nazadujočim vejam industrije itd. Poleg tega smo v presojo postavili nekaj načelnih stališč in konkretnih reformnih ukrepov. Med njimi je stališče o "zmanjšanju vpliva sindikata pri določanju pravic zaposlenih" in stališče v prid individualizaciji bremen za zagotavljanje zdravstvene in socialne varnosti. Tri doslej opravljene meritve so sicer pokazale, da se oblikujejo zametki podpor tem idejam, da pa so vendarle frontalno zavrnjene. To pa še posebej velja za odnos do konkretnih reformnih ukrepov kot so: ukinitvev nadomestil za prevoz in prehrano, odpravo regresov, ukinitvev dodatkov na delovno dobo,

zmanjševanje bolniških nadomestil, dvig starostne meje za upokojitev, odpravo spodnje meje minimalne plače in podaljševanje delovnega časa. Vsi ti "reformni" predlogi doživijo enoznačno odklonitev.

Delovna verzija

Ljubljana, 9. maj 2007

5.0 Priloga - tabele

Tabela 0.1 Pregled v analizo vključenih neodvisnih in posredujočih spremenljivk

Starost	N	%
->30	244	24
30 - 45	253	25
46 - 60	265	26
61 ->	239	24
b.o.	2	0

Tip krajevne skupnosti	N	%
mestna	288	29
primestna	247	25
vaška	460	46
b.o.	8	1

Delovna aktivnost	N	%
Zaposlen	461	46
Nezaposlen	57	6
Študent, dijak	115	11
Upokojenec	280	28
Ostalo	90	9

Izobrazba	N	%
Osnovna	241	24
Poklicna	237	24
Srednja	295	29
Višja	93	9
Visoka	122	12
b.o.	15	1

Regija	N	%
Pomurska	81	8
Podravska	158	16
Koroška	41	4
Savinjska	136	14
Zasavska	21	2
Spodnjeposavska	29	3
JV Slovenija	67	7
Osrednjeslovenska	237	24
Gorenjska	90	9
Notranjsko - Kraška	32	3
Goriška	64	6
Obalno - Kraška	46	5
b.o.	1	0

Položaj na delovnem mestu	N	%
ni (bil) zaposlen	211	21
izvršilni delavec	507	51
neposredni vodja	103	10
vodja sektorja	106	11
vodilni	76	8

Spol	N	%
moški	471	47
ženski	531	53
b.o.	1	0

Zaposlenost - javni/zasebni sektor	N	%
ni zaposlen, b.o.	181	18
javni sektor	470	47
zasebni sektor	352	35

Strankarske preference (bi volil+najbližja mi je)	N	%
DESUS	48	5
LDS	123	12
SLS	58	6
SNS	31	3
SDS	186	19
NSI	36	4
SD	98	10
drugo stranko	77	8
ne vem	346	34

Samoopredeljevanje levo-desno	N	%
levo	203	20
sredina	279	28
desno	176	18
b.o.	345	34

Zadovoljstvo z demokracijo	N	%
nezadovoljen	334	33
nekje vmes	336	33
zadovoljen	332	33
b.o.	1	0

Zaupanje predsedniku vlade	N	%
ne zaupa	647	65
zaupa	312	31
b.o.	44	4

Zaupanje cerkvi in duhovnikom	N	%
ne zaupa	732	73
zaupa	234	23
b.o.	37	4

Vrednotenje pojma socializem	N	%
negativno	187	19
niti..niti	380	38
pozitivno	352	35
b.o.	84	8

Vrednotenje pojma kapitalizma	N	%
negativno	352	35
niti..niti	362	36
pozitivno	151	15
b.o.	138	14

Vernost	N	%
veren	493	49
ne morem reči	190	19
nisem veren	273	27
b.o.	47	5

Sloj - samouvrstitev	N	%
povsem spodaj	112	11
spodaj	503	50
sredina	135	13
zgoraj	105	10
povsem zgoraj	85	8
b.o.	63	6

Ocena zdravja	N	%
zelo dobro	314	31
dobro	350	35
zadovoljivo	233	23
slabo	99	10
b.o.	7	1

Materialne razmere v gospodinjstvu	N	%
jim nič ne primanjkuje	202	20
se delno omejujejo	427	43
zelo skrbno gospodarijo	327	33
se močno omejujejo	40	4
b.o.	7	1

Zadovoljstvo z materialnimi razmerami	N	%
nezadovoljni	149	15
niti...niti	222	22
še kar zadovoljni	284	28
dokaj zadovoljni	198	20
zelo zadovoljni	146	15
b.o.	4	0

Kako srečni ste?	N	%
srečen	786	78
ni srečen	193	19
b.o.	24	2

Tabela 1.1 Področja odgovornosti države 1989–2006

Vprašanje: **Povejte nam prosim, za katere od naštetih stvari naj bi bila pri nas odgovorna država?**
Ali je država odgovorna... (SJM06/2 – 2.07)

		v vsakem primeru odgovorna 1	delno od- govorna 2	v glavnem ni odgo- vorna 3	v nobenem primeru ni odgovorna 4	ne vem, b.o. 9
a) zagotoviti delovno mesto za vsakogar, ki hoče delati	SJM89	62,7	24,3	5,1	4,1	3,8
	SJM95 ₄	57,2	30,8	7,9	2,5	1,6
	SJM96 ₁	47,5	35,4	10,8	3,2	3,1
	SJM97 ₃	50,0	34,0	10,5	3,1	2,4
	SJM98 ₂	54,6	34,1	7,8	2,0	1,6
	SJM99 ₄	46,2	36,4	11,1	2,5	3,8
	SJM00 ₁	52,1	38,2	5,8	1,9	2,1
	SJM03 ₁	58,2	30,7	6,6	3,0	1,6
	SJM03 ₄	74,9	20,6	2,8	1,0	0,7
	SJM05 ₁	44,1	40,9	10,3	2,7	2,0
	SJM05 ₃₊₄	57,3	34,6	3,9	0,6	3,7
	SJM06 ₂	46,9	40,4	9,2	2,3	1,3
b) nadzorovati cene	SJM89	51,8	24,1	9,5	10,2	4,4
	SJM95 ₄	53,8	34,1	7,6	2,3	2,2
	SJM96 ₁	42,7	38,2	10,1	3,4	5,7
	SJM97 ₃	42,4	39,9	11,1	3,3	3,3
	SJM98 ₂	45,0	33,9	12,5	6,1	2,6
	SJM99 ₄	43,4	37,1	10,2	4,7	4,6
	SJM00 ₁	43,3	38,6	11,6	3,2	3,2
	SJM03 ₁	49,4	37,6	8,2	2,1	2,8
	SJM03 ₄	55,1	30,7	9,4	3,5	1,2
	SJM05 ₁	37,0	42,9	13,7	3,1	3,3
	SJM05 ₃₊₄	56,6	32,7	5,6	1,4	3,7
	SJM06 ₂	47,4	36,4	11,6	1,9	2,8
c) zagotoviti zdravstveno oskrbo za bolne	SJM89	79,9	15,0	1,8	0,7	2,7
	SJM95 ₄	79,3	16,8	2,3	0,5	1,1
	SJM96 ₁	63,7	31,0	3,0	0,1	2,2
	SJM97 ₃	65,5	30,7	1,7	0,8	1,3
	SJM98 ₂	65,7	30,5	2,6	0,5	0,8
	SJM99 ₄	59,1	34,7	2,4	0,7	3,1
	SJM00 ₁	64,2	32,0	2,1	0,1	1,6
	SJM03 ₁	80,0	17,0	1,5	0,1	1,5
	SJM03 ₄	91,0	7,1	1,0	0,3	0,6
	SJM05 ₁	63,8	31,9	2,2	0,4	1,7
	SJM05 ₃₊₄	81,8	14,7	0,7	0,1	2,8
	SJM06 ₂	75,6	21,8	1,7	0,3	0,6
d) zagotoviti upokojencem in starim ljudem primeren življenjski standard	SJM89	79,9	15,3	1,6	0,6	2,6
	SJM95 ₄	73,8	21,8	2,7	0,9	0,9
	SJM96 ₁	59,3	34,7	3,6	0,8	1,7
	SJM97 ₃	61,8	32,8	3,2	0,7	1,5
	SJM98 ₂	60,3	34,8	3,5	0,4	1,0
	SJM99 ₄	55,5	35,3	5,2	0,8	3,3
	SJM00 ₁	59,2	36,2	2,6	0,5	1,4
	SJM03 ₁	73,2	23,2	2,1	0,5	1,1
	SJM03 ₄	86,0	12,5	1,1	0,2	0,2
	SJM05 ₁	59,8	35,5	2,7	0,5	1,5
	SJM05 ₃₊₄	71,8	23,6	1,6	0,0	2,9
	SJM06 ₂	64,4	31,4	3,3	0,3	0,6

		v vsakem primeru odgovorna 1	delno odgovorna 2	v glavnem ni odgovorna 3	v nobenem primeru ni odgovorna 4	ne vem, b.o. 9
e) pomagati industriji, da si zagotovi razvoj	SJM05 ₃	52,6	38,8	4,1	0,6	4,0
	SJM06 ₂	48,1	43,7	5,4	0,8	2,0
f) zagotoviti nezaposlenim primeren življenjski standard	SJM89	40,5	40,2	7,8	5,6	5,8
	SJM95 ₄	41,7	42,5	9,6	3,6	2,5
	SJM96 ₁	32,5	44,1	14,7	3,7	5,1
	SJM97 ₃	33,5	46,1	12,2	3,2	5,0
	SJM98 ₂	34,5	43,1	15,5	3,1	3,7
	SJM99 ₄	32,9	44,9	14,0	3,0	5,2
	SJM00 ₁	36,5	45,0	12,2	2,0	4,3
	SJM03 ₁	46,0	39,6	9,6	2,3	2,4
	SJM03 ₄	55,6	33,9	7,0	2,4	1,1
	SJM05 ₁	35,2	42,2	15,5	3,6	3,5
	SJM05 ₃₊₄	42,6	42,0	10,0	2,1	3,2
SJM06 ₂	25,5	55,2	13,9	2,9	2,5	
g) znižati razlike med revnimi in bogatimi	SJM89	48,5	23,8	9,6	11,1	7,0
	SJM95 ₄	56,0	27,2	10,0	4,6	2,2
	SJM96 ₁	50,1	28,8	11,6	4,7	4,8
	SJM97 ₃	49,1	29,4	13,5	5,2	2,9
	SJM98 ₂	51,7	29,8	11,5	4,0	3,0
	SJM99 ₄	46,6	31,4	12,5	5,2	4,3
	SJM00 ₁	56,6	32,0	7,2	1,5	2,8
	SJM03 ₁	61,6	27,6	6,4	2,7	1,7
	SJM03 ₄	75,0	18,9	4,2	1,5	0,4
	SJM05 ₁	49,6	36,6	10,0	2,1	1,7
	SJM05 ₃₊₄	58,6	29,1	6,8	1,8	3,7
SJM06 ₂	53,4	36,1	7,8	1,3	1,4	
h) zagotoviti štipendije za študente iz družin z nižjimi dohodki	SJM95 ₄	74,4	20,9	2,1	0,9	1,8
	SJM96 ₁	62,5	32,0	2,2	0,6	2,6
	SJM97 ₃	68,4	27,6	2,2	0,6	1,3
	SJM98 ₂	68,2	27,5	2,6	0,8	1,0
	SJM99 ₄	64,0	29,6	2,3	0,7	3,4
	SJM00 ₁	64,0	31,6	2,5	0,2	1,7
	SJM03 ₁	76,3	20,2	1,7	0,3	1,5
	SJM03 ₄	89,5	8,8	0,8	0,5	0,5
	SJM05 ₁	62,7	32,3	2,2	0,6	2,2
	SJM05 ₃₊₄	75,1	20,2	1,4	0,3	3,1
	SJM06 ₂	70,8	25,9	1,5	0,4	1,4
i) zagotoviti dostojno prebivališče za tiste, ki si ga ne morejo privoščiti	SJM95 ₄	50,0	38,0	6,8	2,4	2,8
	SJM96 ₁	45,1	37,9	10,9	1,3	4,8
	SJM97 ₃	46,2	40,8	8,0	1,4	3,7
	SJM98 ₂	45,1	44,1	7,0	1,5	2,4
	SJM99 ₄	43,1	42,7	7,7	1,4	5,1
	SJM00 ₁	46,7	41,8	7,3	1,0	3,2
	SJM03 ₁	52,0	39,1	6,5	0,7	1,7
	SJM03 ₄	65,7	29,3	3,5	0,7	0,8
	SJM05 ₁	44,7	43,4	7,9	1,0	3,0
	SJM05 ₃₊₄	48,9	38,1	8,1	1,4	3,6
	SJM06 ₂	42,9	48,8	5,9	1,0	1,5

		v vsakem primeru odgovorna 1	delno odgovorna 2	v glavnem ni odgovorna 3	v nobenem primeru ni odgovorna 4	ne vem, b.o. 9
j) strogo zakonsko preprečevati škodo, ki jo v okolju povzroča industrija	SJM95 ₄	67,2	24,8	4,3	0,8	2,9
	SJM96 ₁	57,9	30,5	3,9	1,2	6,5
	SJM97 ₃	60,6	30,7	5,0	0,9	2,8
	SJM98 ₂	59,2	31,6	4,5	1,5	3,1
	SJM99 ₄	57,2	31,6	4,8	0,6	5,9
	SJM00 ₁	58,3	32,6	4,6	0,6	4,0
	SJM03 ₁	63,7	29,7	3,2	1,2	2,1
	SJM03 ₄	77,0	18,3	2,2	0,7	1,8
	SJM05 ₁	54,0	37,3	4,6	1,2	2,9
	SJM05 ₃₊₄	64,7	28,6	2,1	0,7	3,9
	SJM06 ₂	63,2	30,1	4,1	0,5	2,1

Tabela 1.2 Državlansko budžetiranje"

Vprašanje: Prosimo vas, da nam za našeta področja poveste, ali bi po vaši sodbi morala vlada zagotoviti zanje manj ali več denarja. Pri tem upoštevajte, da če boste rekli "veliko več", to lahko zahteva tudi povišanje davkov. (SJM 2006/2 - 2.06)

		veliko več denarja 1	nekaj več 2	kot doslej 3	nekaj manj 4	veliko manj denarja 5	ne vem, b.o. 9
a) za varstvo okolja	SJM89	43,1	34,1	15,0	2,0	0,7	5,1
	SJM95 ₄	27,8	42,5	21,1	2,3	0,6	5,8
	SJM96 ₁	19,6	39,2	28,6	5,3	1,0	6,3
	SJM97 ₃	21,6	42,3	17,5	3,8	1,4	3,5
	SJM98 ₂	22,5	40,5	27,9	3,4	0,8	4,9
	SJM99 ₄	15,2	45,6	30,4	2,8	0,5	5,5
	SJM00 ₁	18,5	45,5	27,3	2,8	0,9	5,0
	SJM03 ₁	15,2	48,6	28,6	2,7	0,9	4,0
	SJM05 ₁	18,2	42,7	30,7	3,1	0,7	4,6
	SJM06 ₂	16,7	48,3	29,5	2,2	0,4	3,0
b) za zdravstvo	SJM89	43,6	33,2	16,4	2,6	0,6	3,4
	SJM95 ₄	38,1	40,3	17,1	1,4	0,4	2,8
	SJM96 ₁	24,2	42,5	24,3	3,3	1,1	4,6
	SJM97 ₃	28,8	48,4	18,2	1,8	1,1	1,8
	SJM98 ₂	27,1	48,4	19,4	3,1	0,6	1,4
	SJM99 ₄	22,5	53,7	18,8	1,5	0,1	3,5
	SJM00 ₁	28,6	49,8	17,9	1,3	0,3	2,2
	SJM03 ₁	28,9	49,7	17,1	1,2	0,9	2,2
	SJM05 ₁	28,3	50,6	17,2	1,0	0,4	2,5
	SJM06 ₂	29,8	50,1	16,7	1,7	0,3	1,4
c) za policijo in odkrivanje kaznivih dejanj	SJM89	8,5	16,9	41,1	13,5	11,0	9,0
	SJM95 ₄	14,2	24,6	39,3	12,2	4,8	5,0
	SJM96 ₁	12,0	21,2	42,7	12,1	5,4	6,5
	SJM97 ₃	14,6	32,2	33,9	9,5	4,6	5,2
	SJM98 ₂	10,7	25,9	40,9	12,3	5,5	4,7
	SJM99 ₄	7,7	26,5	44,8	11,3	3,2	6,5
	SJM00 ₁	11,8	35,2	38,1	7,2	2,5	5,2
	SJM03 ₁	7,6	31,2	43,2	10,5	3,0	4,4
	SJM05 ₁	7,9	27,1	46,5	11,6	2,6	4,3
	SJM06 ₂	8,5	29,0	45,3	9,9	4,7	2,8

d) za izobraževanje	SJM89	38,1	36,3	19,0	1,9	0,6	4,2
	SJM954	39,5	43,2	13,8	1,0	0,2	2,4
	SJM961	27,5	45,9	19,6	1,8	0,7	4,5
	SJM973	30,7	45,1	19,5	1,6	0,7	2,4
	SJM982	29,2	48,6	18,5	1,6	0,2	2,0
	SJM994	23,2	52,0	18,7	1,3	0,2	4,7
	SJM001	27,5	49,5	18,1	1,6	0,4	3,0
	SJM031	18,9	53,0	23,3	1,2	0,7	2,8
	SJM051	22,2	50,9	23,1	0,7	0,4	2,8
	SJM062	26,9	52,0	17,5	1,8	0,1	1,6
e) za vojsko in obrambo	SJM89	4,0	8,4	26,5	23,3	32,1	5,7
	SJM954	6,7	17,5	36,9	18,5	15,5	5,0
	SJM961	4,0	10,4	37,3	27,0	16,0	5,4
	SJM973	5,1	13,3	35,6	25,0	17,2	3,8
	SJM982	4,4	12,3	36,9	24,1	18,1	4,2
	SJM994	3,6	13,1	38,4	28,1	11,1	5,7
	SJM001	3,9	16,5	40,3	23,8	10,2	5,4
	SJM031	3,6	12,6	42,7	28,9	8,3	3,9
	SJM051	3,4	13,9	44,6	24,0	9,2	5,0
	SJM062	2,0	10,5	34,5	28,5	22,5	2,0
f) za pokojnine	SJM89	24,3	34,7	31,3	4,0	1,3	4,5
	SJM954	22,5	34,7	33,5	4,5	1,9	3,0
	SJM961	15,0	34,5	39,2	4,7	1,2	5,5
	SJM973	17,7	34,5	35,8	6,3	2,1	3,6
	SJM982	18,0	38,2	34,7	5,1	0,5	3,5
	SJM994	12,6	39,7	39,2	2,9	0,4	5,3
	SJM001	18,9	40,6	31,0	5,1	1,1	3,3
	SJM031	14,5	41,2	35,6	5,0	1,1	2,5
	SJM051	19,2	40,0	33,2	3,7	0,4	3,5
	SJM062	19,1	40,4	33,7	3,5	0,7	2,6
g) za podporo nezaposlenim	SJM89	10,7	24,8	34,4	10,9	11,5	7,8
	SJM954	16,1	31,4	31,2	11,2	5,0	5,1
	SJM961	13,2	29,6	34,2	11,5	5,4	6,2
	SJM973	14,7	28,2	35,7	11,5	5,7	4,2
	SJM982	12,0	31,8	33,8	12,6	6,0	3,8
	SJM994	9,4	34,4	38,8	9,6	2,3	5,5
	SJM001	13,2	36,0	33,8	10,4	2,2	4,4
	SJM031	11,0	37,5	39,9	6,1	2,1	3,5
	SJM051	10,8	30,8	39,2	13,5	2,1	3,6
	SJM062	10,9	29,3	36,1	15,1	6,3	2,4
h) za kulturo in umetnost	SJM89	15,5	33,4	35,2	6,6	3,6	5,6
	SJM954	14,9	32,9	39,4	6,4	1,7	4,7
	SJM961	8,6	27,7	45,2	8,0	2,9	7,5
	SJM973	8,6	30,7	44,4	7,7	2,6	6,1
	SJM982	9,5	28,9	46,4	7,4	1,5	6,4
	SJM994	4,8	31,3	49,1	6,6	1,4	6,9
	SJM001	8,0	29,8	46,5	8,4	1,3	6,0
	SJM031	5,2	27,8	50,3	10,0	2,4	4,3
	SJM051	5,8	28,4	49,4	10,3	1,4	4,7
	SJM062	7,9	28,1	49,1	8,7	3,2	3,1

Tabela 2.3: Primerjalne ocene razmer – po področjih

Vprašanje: Našteli vam bomo nekaj problemov, ki so izstopali v času pred zadnjimi volitvami leta 2004. Ocenite, kakšno je stanje glede teh problemov sedaj, dve leti po volitvah. Ali je stanje danes boljše, slabše ali se ni nič spremenilo? Najprej ... (SJM 2006/2-6.02)

	danes boljše 1	nič se ni spremenilo 2	danes slabše 3	ne vem 8	b.o. 9
a) socialni položaj delavcev	8,1	46,2	36,7	7,8	1,3
b) vpletanje politike v gospodarstvo	8,1	38,2	38,1	13,8	1,9
c) razmere v zdravstvu	14,3	43,4	35,3	6,0	1,1
d) korupcija	4,8	39,5	37,3	16,7	1,8
e) odnosi s sosednjimi državami	13,9	49,3	25,6	10,1	1,2

Tabela 3.1: Pogledi na reforme – splošno

Vprašanje: Spodaj so zapisani trije značilni pogledi na družbo, v kateri živimo. Kateri izmed njih je najbližje vašemu mnenju? (SJM 2006/2 - 6.05)

	SJM03 _E	SJM05 ₁	SJM06 ₂
1 - našo družbo, tako kot je sedaj, je treba braniti pred vsakršnim spreminjanjem	10,9	7,9	7,7
2 - našo družbo je treba postopoma izboljšati z reformami	66,5	61,8	59,5
3 - z odločno akcijo je treba korenito spremeniti celoten način delovanja naše družbe	15,1	19,7	20,9
9 - ne vem, b.o.	7,5	10,7	11,9

Tabela 3.2: (Ne-)zaželeni reformni ukrepi

Vprašanje: Našteli vam bomo nekaj ukrepov, ki jih lahko sprejme vlada v zvezi s sedanjim gospodarskim položajem. Za vsakega od njih nam povejte, ali ga priporočate ali odsvetujete. (SJM 2006/2 - 2.05)

		močno priporo- čam 1	do neke mere priporo- čam 2	niti priporočam – niti odsvetujem 3	do neke mere odsvetu- jem 4	močno odsvetu- jem 5	ne vem, b.o. 9
a) zmanjšanje izdatkov države (proračuna)	SJM89	58,6	22,7	13,2	3,2	2,3	
	SJM95 ₄	51,5	33,2	8,7	3,9	1,7	
	SJM96 ₁	43,8	29,5	9,0	3,4	1,6	12,7
	SJM97 ₃	50,1	27,2	7,7	4,0	2,2	8,9
	SJM03 ₁	51,8	29,2	13,3	2,9	1,3	1,5
	SJM05 ₃₊₄	37,6	33,9	12,1	3,6	1,2	11,7
b) financiranje programov zaposlovanja	SJM89	33,9	42,3	20,1	2,6	1,1	
	SJM95 ₄	51,4	36,0	9,1	2,8	0,7	
	SJM96 ₁	44,2	33,1	8,8	1,8	0,7	11,4
	SJM97 ₃	49,2	35,3	5,9	1,5	1,1	7,1
	SJM03 ₁	45,3	38,3	12,4	1,5	1,3	1,2
	SJM05 ₃₊₄	44,3	38,3	7,6	0,5	0,6	8,8
c) manj zakonskih predpisov za gospodarstvo	SJM89	47,4	30,5	16,1	3,9	2,0	
	SJM95 ₄	21,7	38,0	25,8	10,2	4,3	
	SJM96 ₁	16,4	30,1	19,2	9,2	3,7	21,4
	SJM97 ₃	17,8	32,2	19,1	9,8	5,2	15,9
	SJM03 ₁	19,0	37,0	31,3	8,0	3,3	1,4
	SJM05 ₃₊₄	22,0	36,5	19,6	5,9	1,5	14,6
	SJM06 ₂	17,8	38,4	20,0	9,3	2,7	11,8

d) podpora industrije pri razvoju novih proizvodov in tehnologije	SJM89	63,0	24,9	10,5	1,2	0,5	
	SJM95 ₄	62,6	27,0	8,1	1,4	0,9	
	SJM96 ₁	52,0	28,4	7,3	1,8	1,4	9,2
	SJM97 ₃	56,0	29,5	5,6	1,3	0,9	6,8
	SJM03 ₁	49,5	34,9	12,8	1,3	0,6	1,0
	SJM05 ₃₊₄	41,3	36,6	9,8	1,6	0,4	10,2
	SJM06 ₂	46,9	37,9	6,5	1,6	0,8	6,4
e) podpora nazadujočim vejam industrije, da bi zagotovili delovna mesta	SJM89	19,4	25,4	20,1	15,5	19,6	
	SJM95 ₄	44,6	25,4	11,6	11,2	7,2	
	SJM96 ₁	38,3	27,3	9,9	8,7	7,7	8,1
	SJM97 ₃	43,5	25,0	8,7	9,3	8,5	5,2
	SJM03 ₁	43,2	30,5	13,4	8,1	3,9	0,9
	SJM05 ₃₊₄	31,2	32,1	15,4	8,1	4,8	8,3
	SJM06 ₂	36,8	29,5	12,4	12,5	4,0	4,9
f) skrajšanje tedenskega delovnega časa, da bi tako ustvarili nova delovna mesta	SJM06 ₂	20,5	30,4	21,3	15,0	7,0	6,2

Tabela 3.3: Stališča o konkretnih reformnih predlogih

Vprašanje: V zadnjem času poteka razprava o tem, kako izboljšati konkurenčnost slovenskega gospodarstva doma in na tujem. Navedli vam bomo nekaj idej in predlogov iz te razprave, vi pa povejte, ali se vam zdijo sprejemljivi, ali ne? Verzija nagovora iz prejšnjih raziskav: Navedli vam bomo še nekaj idej in predlogov, vi pa povejte, ali se vam zdijo sprejemljivi, ali ne? (SJM 2006/2 – 6.03)

		v celoti sprejemljivi 1	delno sprejemljivi 2	v glavnem nesprejemljivi 3	v celoti nesprejemljivi 4	ne vem, b.o. 9
a) zmanjšati je treba vpliv sindikatov pri določanju pravic zaposlenih	SJM05 ₁	6,2	20,1	27,4	34,9	11,4
	SJM05 ₄	4,9	17,2	26,0	42,3	9,6
	SJM06 ₂	3,4	24,1	30,7	29,5	12,3
b) zaposleni naj prevzamejo več denarnih bremen za svojo zdravstveno in socialno varnost	SJM05 ₁	6,0	18,0	28,8	40,7	6,5
	SJM05 ₄	3,3	17,1	28,8	43,5	7,3
	SJM06 ₂	5,2	17,2	33,2	35,1	9,3
d) omeji naj se vpliv zaposlenih na gospodarske odločitve v podjetjih	SJM06 ₂	5,8	23,8	35,1	21,0	14,3
e) odpuščanje delavcev naj bo prepuščeno presoji delodajalcev	SJM06 ₂	4,3	21,6	28,4	36,1	9,6

Tabela 3.4: Pritrjevanje/zavračanje posameznih reformnih ukrepov

Vprašanje: Pogajanja med sindikati in delodajalci zadevajo tudi povsem konkretne predloge v zvezi s položajem in pravicami zaposlenih. Povejte, ali se vam zdijo navedeni predlogi sprejemljivi, ali ne? (SJM 2006/2 – 6.04)

		v celoti sprejemljivi 1	delno sprejemljivi 2	v glavnem nespre- jemljivi 3	v celoti nespre- jemljivi 4	ne vem, b.o. 9
a) dvig starostne meje za upokojitev	SJM05 ₁	2,6	9,8	21,2	63,0	3,5
	SJM05 ₄	1,8	5,6	17,4	69,4	5,8
	SJM06 ₂	2,5	10,2	27,4	56,2	3,7
b) ukinitvev dodatkov za delovno dobo	SJM05 ₁	1,8	8,0	22,8	63,3	4,2
	SJM05 ₄	1,4	5,7	16,6	69,5	6,8
	SJM06 ₂	1,4	6,2	25,5	62,3	4,6
c) ukinitvev nadomestil za prevoz na delo in prehrano	SJM05 ₁	1,4	5,0	16,9	74,1	2,7
	SJM06 ₂	1,7	5,1	23,4	66,6	3,2
d) odprava regresa za dopust in rekreacijo	SJM05 ₁	1,0	4,6	17,5	73,3	3,7
	SJM06 ₂	1,5	4,2	23,3	67,6	3,4
	<i>*ukiniti nadomestila za prevoz, prehrano in regres</i>	<i>SJM05₄</i>	<i>1,1</i>	<i>4,0</i>	<i>12,1</i>	<i>77,6</i>
e) zmanjšanje bolniških nadomestil	SJM05 ₁	1,6	9,2	21,3	62,6	9,3
	SJM05 ₄	2,5	7,7	17,0	66,3	9,0
	SJM06 ₂	1,5	9,2	27,4	57,5	4,4
f) odprava spodnje meje minimalne plače	SJM06 ₂	5,0	8,0	21,6	58,7	6,7
g) podaljševanje delovnega časa	SJM06 ₂	1,2	7,8	25,9	60,9	4,2